

Charles
Dickens

Nadějně vyhlídky

Naděžné vyhlídky

Všechna práva vyhrazena.

*Žádná část této publikace nesmí být rozšiřována
bez písemného souhlasu nakladatele.*

Translation © Emanuel a Emanuela Tilschovi c/o Dilia 1960

Cover © Daniel Pocar, 2025

© DOBROVSKÝ s.r.o., 2025

ISBN 978-80-277-6902-5 (pdf)

Charles
Dickens

Nadějné vyhlídky

přeložili Emanuel a Emanuela Tilschovi

$\frac{1}{4}$
00

Kapitola první

Poněvadž otcovo rodové jméno znělo Pirrip a moje křestní Filip, nedovedl můj dětský jazyk z obou jmen vytvořit nic delšího ani určitějšího než Pip. Říkal jsem si tedy Píp a jméno Pip mi už pak napořád zůstalo.

Údaj, že se otec jmenoval příjmením Pirrip, zakládám na svědectví jeho náhrobku a své sestry – paní Gargeryové, která se vdala za našeho kováře Joea Gargeryho. Protože jsem otce ani matku nikdy nespapal a nikdy ani neviděl žádnou jejich podobiznu (neboť jejich čas se naplnil dávno před časem fotografie), první své představy o tom, jak vypadali, jsem si pošetile odvodil z jejich náhrobků. Tvar písmen na otcově náhrobním kameni mi vnukl podivnou domněnku, že otec byl hranatý, statný a snědý muž s kudrnatými černými vlasy. Z celkového vzhledu a rázu nápisu rovněž *Georgiana, manželka výše uvedeného* jsem došel k dětinskému závěru, že matka byla pihovatá a neduživá. Pět malých kamenných kosočtverců – z nichž každý zabíral na délku asi tak jednu a půl stopy – bylo vyrovnáno pěkně v řádce vedle hrobu rodičů. Těmto hrobečkům, zasvěceným věčně památce mých pěti malých bratříčků, kteří se ve všeobecném zápase smrtelníků vzdali nesmírně záhy všech pokusů udržet se při životě, vděčím za víru, na níž jsem lpěl jako na evangeliu, že se všichni narodili v poloze na zádech s rukama v kapsách u kalhot a že za svého pozemského bytí jaktěživ ty ruce nevytáhli.

Naším krajem byly bažiny, blata podél řeky vzdálená, jak se řeka vinula, dvacet mil od moře. První vskutku živou a jasnější

představu o pravém stavu věcí jsem získal pravděpodobně na sklonku jednoho pamětihodného pošmourného odpoledne, když se schylovalo k večeru. V takový čas jsem si s jistotou uvědomil, že ta ponurá končina, zaplevelená kopřivami, je hřbitov; že Filip Pirrip, druhdy farník zdejší obce, a rovněž Georgiana, manželka výše uvedeného, jsou mrtvi a tu pohřbeni; že Alexandr, Bartoloměj, Abrahám, Tobiaš a Roger, nezletilí synové výše jmenovaných, jsou rovněž mrtvi a tu pohřbeni; že temná, pustá pláň za hřbitovem, zbrázděná strouhami a hrázemi a brankami, na níž se roztroušeně popásá dobytek, jsou blata; že nízký olověný pruh vzadu je řeka, a to vzdálené, rozdivočelé dravčí doupě, odkud vyráží vichr, že je moře; a že ten roztřesený raněček, který se toho všeho začíná bát, až mu z toho je do breku, je Pip.

„Přestaň rvát!“ zaburácel hrozivý hlas a mezi hroby vedle před-sínky před kostelem vyskočil nějaký muž. „Buď zticha, sprátku, nebo ti podříznu krk!“

Byl to strašný člověk, celý v hrubém režném plátně, s těžkým železným kruhem na noze. Člověk bez klobouku, v rozbitých botách a se starým hadrem uvázaným kolem hlavy. Člověk skrz naskrz promočený, celý zmazaný blátem, zchromlý od kamení, pořezaný od šterku, popálený kopřivami a podrápaný trním; člověk, který kulhal, třásl se zimou, koulel očima a vrčel a kterému jektaly zuby, když mě popadl za bradu.

„Jéje! Nezapíjejte mě, pane!“ žebroňil jsem, hrůzou bez sebe. „Prosím vás, pane, nezapíjejte mě!“

„Hezky mi pověz, jak se jmenuješ!“ sykl muž. „Honem!“

„Pip, pane.“

„Ještě jednou!“ kázal muž a pouлил na mne oči. „Ať je tě slyšet!“

„Pip, pane, Pip.“

„Ukaž mi, kde bydlíš,“ řekl muž. „Hezky přesně to místo ukaž!“

Ukázal jsem směrem, kde na pobřežní planině mezi olšemi a pahýly okleštěných vrb ležela naše vesnice, vzdálená od kostela něco přes míli.

Muž si mě chvíličku prohlížel, ale vzápětí mě zvedl za nohy a vysypal mi kapsy. Měl jsem v nich jen kousek chleba. Když se kostel zase postavil jaksepatří – muž mě totiž popadl tak znenadání a byl tak silný, že kostel jeho přičiněním udělal přede mnou kotrmelec a já viděl špiči věže pod svýma nohama – když se tedy, jak říkám, kostel zase postavil jaksepatří, seděl jsem celý roztřesený na vysokém náhrobku a muž zatím hladově hltal můj chleba.

„Ty štěně jedno,“ pravil muž a olízl si rty, „máš ty ale vypasený tváře!“

Mám dojem, že doopravdy vypasené byly, třebaže jsem tehdy byl na svá léta malý a nijak silný.

„Ať mě hrom bací, jestli bych se do nich nedovedl zakousnout,“ pokračoval muž a hrozivě pokýval hlavou, „a jestli by se mi to muselo říkat dvakrát!“

Vyjádril jsem vroucně naději, že to neudělá, a ještě pevněji jsem se chytil náhrobku, na který mě předtím posadil – dílem proto, abych se na něm udržel, a dílem proto, abych zadržel pláč.

„A teď, heleď podívej!“ řekl muž. „Kde máš mámu?“

„Tamhle, pane!“ odpověděl jsem.

Trhl sebou, kousek odběhl, ale pak se zastavil a ohlédl se přes rameno.

„Tamhle, pane!“ vysvětloval jsem plaše. „*Rovněž Georgiana*. To je moje maminka.“

„Aha!“ vyhrkl a vrátil se. „A vedle matky – to je tvůj otec?“

„Ano, pane,“ přisvědčil jsem, „ten taky – *druhdy farník zdejší obce*.“

„Hm!“ zahučel na to v zamyšlení. „U koho žiješ? – Jestli tě milostivě nechám naživu, to ještě přesně nevím.“

„U sestry, pane – u paní Gargeryové – ženy kováře Joea Gargeryho, pane.“

„Kováře, hm?“ opakoval. A podíval se k zemi na svou nohu.

Několikrát přešel zamračeným pohledem z nohy na mne a zase zpátky, potom popošel blíž k náhrobku, na kterém jsem seděl, popadl mě za obě ramena a zvrátil mě dozadu tak hluboko, jak mě

stačil udržet v rukou – a v té poloze shlížely jeho oči nejvýš důrazně dolů do mých a moje vzhlížely nejvýš bezbranně do očí jeho.

„A teď se podívej,“ pravil. „Otázka je, jestli tě mám nechat naživu. Víš, co to je pilník?“

„Ano, pane!“

„A víš, co to je jídlo?“

„Ano, pane!“

Po každé otázce mě zvrátil o kousek dál, aby ve mně vzbudil o to silnější pocit bezmoci a nebezpečí.

„Přineseš mi pilník.“ Zase mě zvrátil. „A přineseš mi jídlo.“ Zase mě zvrátil. „To obojí mi přineseš sem.“ Zase mě zvrátil. „Nebo ti vyrvu srdce a játra.“ Zase mě zvrátil.

Byl jsem strašlivě vyděšený a měl jsem takovou závrať, že jsem se ho oběma rukama křečovitě chytil a řekl: „Kdybyste byl milostivě tak hodný, pane, a nechal mě sedět rovně, snad by mi nebylo tak špatně a možná, že bych mohl dávat lepší pozor.“

Zvrátil mě tak strašlivě hluboko a zacloumal se mnou tak prudce, až kostel znovu přiskočil svou korouhvičku. Potom mě držel za ramena tak, že jsem stál zpříma na vršku náhrobku, a pokračoval těmito hroznými slovy:

„Ten pilník a to jídlo mi přineseš zejtra časně ráno. Přineseš mi to všechno k té starý baterii tamhle vzadu. Když to uděláš a ani náhodou se neodvážíš ceknout jediný slovíčko, ani se neodvážíš dát jediným posunkem najevo, žeš viděl někoho takovýho, jako jsem já, nebo vůbec někoho, pak tě nechám naživu. Ale jestli mi to nepřineseš, nebo jestli v té nebo v jiný maličkosti, i v té nejmenší, na tom nesejde, nesplníš přesně moje pokyny, pak ti vyrveme i srdce, i játra, a upečeme si je a sníme.“

Abys věděl, nejsem sám, jak si možná myslíš. Schovává se tady se mnou jeden mladík a ve srovnání s tím mladíkem jsem já účinně-nej anděl. Ten mladík slyší každý slovo, co ti povídám. Ten mladík má svůj vlastní, docela zvláštní tajnej figl, jak se takovému kloučkoví dostat na kobytku a na srdce i na játra. Není nic platný, aby se nějaký kluk pokoušel před tím mladíkem schovat. Ať si takovej

kluk třeba zamkne dveře, ať si třeba leží v teple v posteli, celej se zachumlá, přetáhne si i deku přes hlavu a myslí si, jak je mu dobře a že je bůhvíjak v bezpečí, všechno zbytečný – ten mladík se pěkně tiše a krůček za krůčkem přikrade až k němu a rozpárá mu břicho. S velkou námahou právě toho mladíka krotím, aby tě neroztrhal hned teď. Je to pro mě perná fuška ho udržet, aby se ti nevrhl na vnitřnosti. No tak, co říkáš?”

Odpověděl jsem, že mu pilník přinesu a že přinesu i všechny zbytky jídla, kolik se mi jich povede sehnat, a časně ráno že za ním přijdu ke staré baterii.

„Řekni: „Ať mě Bůh na místě ztrestá smrtí, jestli to neudělám!“ nařídil mi muž.

Opakoval jsem to po něm a muž mě sundal na zem.

„A teď pamatuj,“ pokračoval, „co sis vzal na starost, a pamatuj na toho mladíka a koukej mazat domů!“

„D-dobrou noc, p-pane,“ vykotal jsem.

„Kéž by!“ odpověděl a rozhlížel se po studené mokré pláni kolem dokola. „Škoda, že nejsem žába! Nebo ouhoř!“

Současně si oběma pažemi ovinul roztřesené tělo – choulil se a tiskl si je, jako by se chtěl udržet pohromadě – a belhal se k nízké hřbitovní zdi. Když jsem ho tak viděl odcházet, jak se opatrně proplétá mezi kopřivami a mezi trnům, jež vroubilo zelené hroby, připadal mým mladým očím, jako by uhýbal rukám mrtvých, lstivě nataženým z hrobů, aby ho nečaply za kotník a nestáhly k sobě dolů.

Když došel k nízké hřbitovní zdi, přešel ji jako člověk, který má nohy zkrhlé a strnulé, a potom se otočil, aby se podíval po mně. Sotva jsem spatřil, že se ohlíží, obrátil jsem se čelem k domovu a utíkal jsem, co mi nohy stačily. Ale po chvilíčce jsem se ohlédl přes rameno a viděl jsem ho, jak znovu míří dál k řece, ještě stále s oběma rukama kolem ramen, a jak těma rozbolavělýma nohama opatrně hledá cestu mezi velkými kameny, tu a tam porůznu zapuštěnými do bažiny jako pevné stupně pro čas vydatných dešťů nebo přílivu.

Ve chvíli, kdy jsem se zastavil a díval se za ním, byla blata pouhá dlouhá, černá vodorovná čára; řeka byla další pouhá vodorovná čára, ale zdaleka ne tak široká a ještě ne tak černá, a obloha byla pouhá řada vzájemně prostřídáných dlouhých čar krvavě rudých a čar sytě černých. Na samém kraji řeky jsem v celém tom obraze slabě rozeznával jediné dva černé předměty, které zjevně stály k obzoru kolmo; jedním z nich byla bóje, podle níž se při plavbě řídili námořníci – jako sud bez obručí, nastrčený na kůl – ohyzdná věc, když byl člověk blízko u ní; to druhé byl čakan, ze kterého visely zbytky řetězů, na nichž se kdysi houpal pirát. Muž se vytrvale belhal dál a dál směrem k šibenici, jako by to byl právě ten pirát, který oživil, sestoupil a nyní se vrací, aby se sám znovu pověsil. Při té myšlence mě přepadla děsivá hrůza – a když jsem viděl, jak dobytek zvedá hlavu a dívá se za ním, ptal jsem se v duchu, jestli si to ta zvířata myslí také. Rozhlížel jsem se kolem dokola po tom hrozném mladíkovi, ale nikde jsem po něm nezahlédl ani stopy. Vtom mě však znovu přemohl strach a já běžel bez zastávky až domů.

Kapitola druhá

Moje sestra, žena Joea Gargeryho, byla víc než o dvacet let starší než já a sama u sebe i u sousedů si vydobyla velkou vážnost tím, že mě vychovala „vlastníma rukama“. Poněvadž jsem se v oné době musel významu toho výrazu dopátrat pouze sám a sám a poněvadž jsem o ní věděl, že má ruku těžkou a tvrdou a že má často ve zvyku ji vztahovat stejně na svého manžela jako na mne, měl jsem za to, že vlastníma rukama vychovala nás oba, jak Joea Gargeryho, tak i mne.

Moje sestra nebyla žena zrovna zvlášť pohledná a já měl takový povšechný dojem, že k tomu, aby si ji Joe Gargery vzal, musela svého muže nepochybně přimět vlastníma rukama. Joe byl hezký muž s hladkou tváří, z obou stran ověncenou kudrnami vlasů plavých jako len a s očima zbarvenýma modří tak velice neurčitou, že to vypadalo, jako by mu zorničky a bělmo málem splývaly. Byl to mírný, dobrosrdečný, vlídný, bezstarostný, pošetilý, milý člověk – něco jako Herkules co do síly i co do slabosti.

Sestra, paní kovářka, s černými vlasy a černýma očima, měla pleť tak nápadně červenou, že jsem se leckdy v duchu dohadoval, že se snad myje struhátkem na koření místo mýdlem. Byla velká a kostnatá a skoro pořád nosila režnou zástěru, uvázanou vzadu v pase na dvě kličky a vpředu nastavenou čtvercovým laclem, hotovým pancířem hustě naježeným zapíchanými špendlíky a jehlami. Ustavičným nošením této zástěry chtěla ukazovat svoje velké zásluhy a Joeovi být důtklivou výčitkou.

Ačkoli vskutku nevidím žádný důvod, proč ji musela nosit vůbec – anebo, když už ji vůbec nosila, proč ji nemohla každičky den svého života odkládat.

Joeova kovárna přiléhala k našemu domu, který byl dřevěný, jako tehdy bývala v našem kraji mnohá obydlí – ba vlastně většina. Když jsem přiběhl ze hřbitova domů, byla kovárna už zavřená a Joe seděl sám v kuchyni. Poněvadž Joe a já jsme byli spolutrpitelé, svěřovali jsme se se vším jeden druhému. A v tom okamžiku, kdy jsem zdvihl závoru na dveřích a zamžoural skulinou dovnitř na jeho postavu sedící proti mně v koutě u krbu, měl pro mne Joe ihned důvěrné sdělení.

„Paní kovářka tě hledala venku už dvanáctkrát, Pipe. A teď je znova venku, potřinácté, aby jí to vyšlo do pekařského tuctu.“

„Jistě?“

„Jo, Pipe,“ přisvědčil Joe. „A co horšího, má s sebou vochli.“

Po té smutné zvěsti jsem si začal kroutit dokolečka jediný knoflík na kazajce a velmi sklíčeně jsem se díval do ohně. Vochle byla lískovka s rukojetí opletenou dratví, do hladka ošoupaná dotykem s mým vochlovaným hřbetem.

„Sedla si,“ vyprávěl Joe, „a potom zas vstala a chňapla po vochli a vylítla ja-ko ra-pl. Právě tak, a ne jinak,“ dotvrdil Joe, zatímco mezi dolními mřížkami zvolna prošťourával pohrabáčem oheň a díval se do něho, „vylítla ven jako rapl, Pipe.“

„Je pryč už dlouho, Joe?“ Vždycky jsem se k němu choval jako k dítěti nějaké větší odrůdy a jako ke tvorů, který mi byl víceméně rovný.

„No,“ odpověděl Joe a mrkl nahoru na pendlovky, „v tuhle chvíli ji ten rapl drží už nějakých pět minut, Pipe. Pozor, už se žene! Honem za dveře, chlapče, a schovej se za ručník!“

Uposlechl jsem rady. Moje sestra, paní kovářka, otevřela prudce dveře dokořán, a sotva za nimi ucítila překážku, okamžitě vytušila příčinu a použila vochli k jejímu dalšímu vyšetřování. Zakončila to tím, že mnou mrštila po Joeovi – za manželskou metnou zbraň jsem jí sloužil často –, a ten rád, že mě dostává do rukou

za jakýchkoli podmínek, mě pošoupl blíž ke krbu a tam mě svou velkou nohou klidně zahradil.

„Kde jsi byl, rošťáku jeden?“ vyjekla paní kovářka a dupla si. „Hned mi pověz, cos kde tropil, protože ve mně tu vřela zlost a div jsem se strachy a starostmi nezbláznila, nebo tě z toho kouta vytáhnou, i kdybys vydal za padesát Pipů a on za pět set Gargeryů!“

„Byl jsem jenom na hřbitově,“ odpověděl jsem plačky ze své stoličky a třel si bolavá místa.

„Na hřbitově!“ opakovala sestra. „Nebýt mě, taks na hřbitově byl už dávno – a nadobro. Kdopak tě vychoval vlastníma rukama?“

„Vy,“ řekl jsem.

„A proč jsem to dělala, to bych ráda věděla!“ zvolala má sestra. Zafňukal jsem: „To nevím.“

„Já taky ne!“ opáčila sestra. „V životě bych to už neudělala, to zas vím. Můžu směle tvrdit, že co ses narodil, ani na minutku jsem tuhle zástěru nesundala. Už tak dost je to bída být ženou kováře (zvlášť když je to Gargery), natož ještě dělat tobě mámu.“

Jak jsem tak hleděl zkormouceně do ohně, myšlenky mi zabloudily jinam, neboť z řeřavých uhlíků mi před očima vystal ten uprchlík venku na blatech s železným poutem na noze, ten záhadný mladík, pilník, jídlo i ten strašlivý slib, kterým jsem se zavázal dopustit se krádeže pod střechou, kde bydlím.

„Hm!“ odfrkla si kovářka a uložila vochli na místo. „Na hřbitově, vida! Vy dva si klidně povídejte o hřbitově!“ Jenže jeden z nás to slovo vůbec z úst nevypustil. „Vy dva spolu dostanete co nevidět na hřbitov mne, cha, a beze mne budete skutečně po-ve-de-ný párek!“

Když se sestra pustila do prostírání k čaji, Joe se na mne podíval přes nohu, jako by při pohledu na mě uvažoval o tom, jaký párek bychom my dva za truchlivých okolností právě naznačených doopravdy tvořili. Potom se narovnal, probíral v prstech plavé kučery i licousy na pravé líci a modrýma očima sledoval každý kovářčin pohyb, jak to dělal pokaždé v bouřlivých časech.

Sestra měla rázný postup, jak nám dvěma krájet a mazat chléb, a nikdy ho nezměnila. Nejdřív si bochník levičkou rázně a pevně zapřela o lacl – kde se do něho zabodl někdy špendlík a někdy jehla a ty jsme později lovili z úst. Potom nabrala na nůž kousek másla (ne moc velký) a apatykářskými hmaty ho rozmazávala po střídě, jako by roztírala sádku. Používala přitom hbitě obě strany čepele, a pleskalo to, jak roztírala máslo až ke kůrce a sbírala je z hrany. Potom břitce a s konečnou platností nůž o hranu otřela a ukrojila notně tlustý krajíc přes celý bochník; ale dřív než ho nadobro oddělila od bochníku, přesekla krajíc na dva díly. Jeden z nich dostal Joe a druhý já.

Za daných okolností, ačkoli jsem měl hlad, jsem se neodvažoval svůj krajíc sníst. Uvědomoval jsem si, že musím mít něco do zásoby pro svého strašlivého nového známého i pro jeho spojení, toho ještě strašlivějšího mladíka. Věděl jsem, že kovářka vede domácnost nejvýš úsporně a že na své zlodějské výpravě třebaš ve spíži nevyslídím nic, co by mi pomohlo. Proto jsem se rozhodl, že si svůj mazaný chléb schovám do nohavice.

Úsilí potřebné k tomu, abych se odhodlal tento záměr provést, mi připadalo přímo děsné. Bylo mi, jako bych se měl rozhodnout ke skoku ze střechy vysokého domu nebo se vrhnout do nesmírně hluboké vody. A Joe, který neměl o ničem ani tušení, mi to ještě jenom ztěžoval. Při našem svobodozednářském spiklenectví spolutrpiteľů, o němž jsem se již zmínil, a při jeho dobromyslném kamarádkém vztahu ke mně se stalo naším každovečerním zvykem si navzájem porovnávat, jak v nás mizejí krajíce. Dělo se to tak, že jsme si čas od času mlčky strkali před oči chléb, aby se druhý mohl podívat, a to nás ponoukalo k dalšímu předhánění. Toho večera mě Joe již několikrát vyzval – tím, že mi ukázal krajíc, z něhož kvapem ubývalo –, abychom se měřili v obvyklém přátelském závodě, ale pokaždé mě spatřil se žlutým hrníčkem čaje na jednom koleně a s netknutým mazaným krajícem na druhém. Nakonec jsem si zoufale uvědomil, že plán, který jsem měl, provést musím a že nejlépe bude tak učinit způsobem za daných

okolností nejméně nepravděpodobným. Využil jsem okamžiku, kdy se Joe zrovna ode mne odvrátil, a strčil jsem si chléb s máslem do nohavice.

Joe měl zřejmě dojem, že jsem ztratil chuť k jídlu, a uhryzl si zamyšleně z krajíce, který mu, jak se zdálo, valně nechutnal. Převaloval sousto v ústech mnohem déle než obvykle, dlouho nad ním uvažoval a nakonec je spolkl jako pilulku. Právě se chystal ukousnout si znova a právě naklonil hlavu ke straně, aby měl dobrý rozběh, když vtom sklouzl očima na mne a uviděl, že můj chléb s máslem zmizel.

Výraz údivu a zděšení, s nímž se Joe zarazil těsně před skousnutím a s nímž na mne vyvalil oči, byl příliš zřejmý, než aby unikl sestřině pozornosti.

„Co je to zas?“ zeptala se úsečně a postavila svůj šálek.

„Hele!“ šeptal Joe a kýval na mne hlavou velmi vážně a káravě. „Pipe, chlapče zlatá! Vždyť si ublížíš! Někde ti to uvázne. Nemohl jsi to přece rozkousat, Pipe!“

„Co je zas?“ opakovala sestra, tentokrát ostřeji než předtím.

„Kdybys toho mohl aspoň ždíbek vykašlat, Pipe, tak bych ti doporučil, abys to udělal,“ radil mi Joe, celý vyděšený. „Způsoby jsou sice způsoby, ale zdraví je holt zdraví.“

Tou dobou se už sestra zlostí neznala, a proto se vrhla na Joea, popadla ho z obou stran za licousy, otloukala mu chvilíčku hlavu o stěnu za ním, a já seděl v koutě a provinile jsem přihlížel.

„Tak teď snad povíš, co se děje,“ řekla sestra, celá udýchaná, „a přestaneš poulit oči jako zapíchnutý prase!“

Joe se podíval bezradně na ni, pak si bezradně ukousl z chleba a znovu se podíval na mne.

„Ty víš, Pipe,“ pronesl Joe s vážnou tváří vyboulenou posledním soustem a s oním důvěrným tónem v hlase, jako bychom my dva byli docela sami, „ty a já jsme odjakživa kamarádi a já bych byl poslední, kdo by na tebe kdy žaloval. Ale takový,“ – odšoupl se s židlí, prohlížel si podlahu mezi námi a potom se podíval zase na mne – „takový neobvyčejný kus jako tohle!“

„Tedy hltal jídlo, co?“ zvolala sestra.

„To víš, chlapče zlatá,“ pokračoval Joe s tváří dosud od sousta vydutou a hleděl na mne, a ne na paní kovářku, „když jsem byl v tvých letech, taky jsem jídlo hltal – často – a jako hoch jsem se setkal s řadou hltounů, ale co živ jsem ještě neviděl sníst takový kus jako u tebe, Pipe, a je to milost Boží, že ses tím neudávil.“

Sestra po mně bleskurychle hrábla, vylovila mě za vlasy a neřekla nic víc než strašlivá slova: „Hezky pojď, dostaneš medicínu!“

V té době nějaký lékařský netvor znovu zavedl dehtovou vodu jako báječný lék a paní kovářka ji měla pořád v zásobě v kredenci – neboť její víra v znamenitost toho lektvaru byla zcela úměrná jeho odporosti. Za nejpříznivějších okolností jsem musel toho elixíru jakožto jedinečného posilujícího prostředku užít tolik, že jsem pak chodil s vědomím, že páchnu jako čerstvě natřený plot. Onoho večera, o němž je právě řeč, si však naléhavost mého případu vyžádala celý žejdlík toho dryáku a kovářka, aby se mi spíš ulevilo, mi sevřela hlavu do svého podpaží asi tak, jak zouvák dovede sevřít botu, a vlila mi ho přímo do hrdla. Joe vyvázl s půlžejdlíkem – ale spolykat ho musel (k značné své nelibosti, zatímco seděl u krbu a pomalu žvýkal a přemítal), protože ho prý „leknutím až obešla hrůza“. Podle toho, jak bylo mně, bych řekl, že pokud ho neobešla hrůza předtím, jistě ho obešla potom.

Svědomy je hrozné trápení, ať hryže muže, nebo chlapce; ale jestliže tíží toto skryté břímě nějakého chlapce s jiným skrytým břemenem, schovaným v nohavici, pak to je (jak mohu potvrdit) trest obrovský. Pocit provinění, že se chystám okrást kovářku – vůbec mi nepřišlo na mysl, že chci okrást Joea, protože jsem ani jedinou věc z celé domácnosti jaktěživ nepovažoval za jeho majetek –, spolu s nezbytnou nutností ustavičně si držet jednu ruku na tom namazaném chlebě v nohavici, ať už jsem seděl, nebo musel na rozkaz tu nebo onu maličkost v kuchyni podat nebo udělat, mě skoro připravoval o rozum. A když pak vítr z blat rozdmýchal oheň do žáru a plápolal, zdálo se mi, že venku slyším hlas muže s železným kruhem na noze, jemuž

jsem se musel zapřísáhnout mlčením, a ten hlas prohlašoval, že nemůže a také nebude hladovět až do zítřka, ale že musí dostat jídlo hned. V jinou chvíli mě zas napadlo, co když ten mladík, kterého muž jen s tak velkou námahou krotí, aby mi nevjel rukama do útroby, třebaš povolí své vrozené netrpělivosti nebo se zmýlí v čase a bude se domnívat, že má právo na mé srdce a játra už dnes v noci namísto až zítra? Jestli kdy komu stály vlasy hrůzou na hlavě, pak určitě musely tenkrát stát mně. Nebo snad nikomu nikdy nestály?

Byl Štědrý večer a já musel měděnou měchačkou hodinu třít pudink na zítřek, přesně od sedmi do osmi podle kuchyňských pendlovek. Zkoušel jsem to s tím břemenem na noze (a to mi znovu připomnělo muže s břemenem na jeho noze) a zjistil jsem, že otřesy při této činnosti způsobují, že se mi namazaný krajíc posunuje dolů a že nemohu nijak zabránit tomu, aby mi nakonec nevypadl u kotníku z nohavice. Naštěstí se mi podařilo se vytrazit a uložit onu část svého svědomí v podstřešní komůrce, kde jsem spával.

„Slyšels?“ řekl jsem, když jsem domíchal a přihříval se nakonec ještě chvíličku v koutě u krbu, dřív než mě pošlou nahoru spát. „Nebylo to dělo, Joe?“

„Hm!“ pokývl Joe. „Zas uplách jeden trestanec.“

„Co to znamená, Joe?“ zeptal jsem se.

Kovářka, která se vždycky ujímala vysvětlování sama, našla břitce: „Utek. Utek.“ Podala výklad, jako podávala dehtovou vodu.

Zatímco kovářka seděla s hlavou sehnutou nad šitím, nastrojil jsem ústa, abych Joeovi naznačil otázku: „Co to je trestanec?“ A Joe zase nastrojil svoje ústa a podal mi mlčky odpověď tak vysocí složitou, že jsem si z ní nedovedl vybrat nic jiného než jediné slovo „Pipe“.

„Včera večer uplách jeden trestanec,“ řekl Joe nahlas, „po dělové ráně po slunce západu, a stříleli, aby se lidi před ním měli na pozoru. A teď se zdá, že střílejí, aby varovali před někým jiným.“

„Kdo střílí?“ zeptal jsem se.

„Sper tě ďas, kluku,“ vložila se do řeči sestra a zamračila se na mne přes šití, „to je nějakého vyptávání. Neptej se na nic a neuslyšíš žádnou lež.“

Pomyslel jsem si, že není sama k sobě zrovna moc zdvořilá, když naznačuje, že bych od ní mohl slyšet lež, třebaže jsem se doopravdy hodně vyptával. Ale sestra nebyla nikdy zdvořilá, leda když měla nějakou návštěvu.

V tom okamžiku Joe hodně podnítil mou zvědavost tím, že pečlivě otevřel velmi zešíroka ústa a nastrojil je do podoby slova, které mi připadalo jako „zlobí“. Co tedy přirozenějšího, než že jsem ukázal na kovářku a ústy mlčky vypodobnil otázku „ona?“. Ale tomu nechtěl Joe ani za nic rozumět a znovu otevřel ústa velmi zešíroka a setřásl z nich podobu nejvyšší důrazného slova. Ale já si z toho slova nemohl nic vybrat.

„Paní kovářko,“ řekl jsem, chytaje se posledního stébka, „rád bych věděl – jestli vám to moc nevadí –, odkud se to střílí?“

„Pámbu tě požehej, kluku!“ zvolala sestra, jako by to nemyslela tak úplně doslova, nýbrž spíš pravý opak. „Z lodí! Z galejí!“

„Aha!“ povídám a podíval jsem se na Joea. „Z galejí!“

Joe si vyčítavě odkašlal, jako by chtěl říct: „No vidíš, vždyť jsem ti to povídal.“

„A prosím, co to jsou galeje?“ ptal jsem se dál.

„Tohle je s tím klukem vždycky!“ zvolala sestra, ukázala na mne jehlou s nití a potřásla nade mnou hlavou. „Odpovíš mu na jednu otázku a už na tebe vysype tucet dalších. Galeje jsou vězeňské lodě, hned na kraji za mlákou.“ Tak jsme odjakživa v našem kraji říkali blatům.

„To bych rád věděl, koho strkají na ty vězeňské lodě a proč je tam strkají?“ zeptal jsem se s ostýchavou odvahou a jen tak všeobecně.

To už bylo kovářce trochu moc a také hned vyskočila. „Něco ti povím, mládenečku,“ vyjela na mne. „Nevychovala jsem tě vlastníma rukama proto, abys lidem pil krev, dokud je neumorduješ. Kdyby to tak dopadlo, byla by to pro mne hanba, a žádná čest. Lidé

se strkají na ty galeje, protože vraždí a protože kradou a padělají peníze a tropí všechno možné neřádstvo – a začínají vždycky tím, že se moc ptají. A teď koukej mazat na kutě!“

Nikdy mi nedovolili vzít si s sebou svíčku, abych si mohl cestou do postele posvítit, a jak jsem tak šel nahoru potmě a v hlavě mi zvonilo – od kovářčina náprstku, kterým mi na ni jako na tamburínu vyklepávala doprovod ke svým posledním slovům –, s hrůzou jsem si uvědomoval tu obrovskou výhodu, že galeje čekají tak blízko mne. Byl jsem očividně na nejlepší cestě se na ně dostat. Začal jsem přece s vyptáváním a teď se chystám okrást kovářku.

Od té doby, která je teď už hezky daleko za mnou, mě častokrát napadlo, že jen málo lidí ví, jaké tajemství dovede dítě utajit, když je svírá hrůza. Nesejde na tom, jak nesmyslná je to hrůza, jen když to je vskutku hrůza. Měl jsem smrtelnou hrůzu z mladíka, jenž lační po mém srdci a játrech; měl jsem smrtelnou hrůzu z muže s nohou v železe, který se mnou mluvil; měl jsem smrtelnou hrůzu sám ze sebe, protože jsem ze sebe nechal vymámit ten strašlivý slib; neměl jsem nejmenší naději, že mi pomůže moje všemocná sestra, která mě při každé příležitosti od sebe odháněla. Bojím se pomyslet, co bych pod tlakem té utajované hrůzy na požádání třeba spáchal.

Pokud jsem oné noci vůbec spal, mělo to pouze ten výsledek, že jsem viděl sebe samého, jak mě silný proud unáší po řece ke galejím; jak mě strašidelný pirát, když jsem míjel plácek s čakanem, hláskou troubou volá, abych se raději vydrápal na břeh, dal se tam hned pověsit a neodkládal to. Báł jsem se usnout, i kdybych byl ospalý, protože jsem věděl, že s prvním náznakem raního rozbřesku musím jít vykrást spíž. V noci to rozhodně nijak provést nešlo, protože tenkrát se ještě světlo nedalo rozžehnout pouhým lehkým škrtnutím. Tehdy bych ho totiž musel vykřesat z pazourku a ocílky a tím bych natropil stejný hluk, jako kdyby sám ten pirát řinčel řetězy.

Sotva tím černým, sametovým příkrovem venku za mým okénkem prokmitla první šedí, vstal jsem a sešel dolů; každé prkno

a každé zavržení každého prkna za mnou volalo: „Chyťte zloděje!“ a „Vstávejte, paní kovářko!“ Ve spíži, která se zřetelem k sváteční době chovala zásoby mnohem bohatší než obvykle, mě ukrutně vylekal zajíc, pověšený tam za zadní běhy, kterého jsem vážně podezříval, že jsem ho přistihl, jak po mně mrká, když jsem se k němu pootočil zády. Neměl jsem čas se o tom přesvědčit, neměl jsem čas něco vybírat, neměl jsem čas vůbec na nic, protože jsem neměl chvíličku času nazbyt. Ukradl jsem kus chleba a kus sýra od kůry, z kamenného hrnku jsem vybral asi půlku masité haše (tu jsem nabral do kapesníku a spolu s včerejším krajícem zavázal na uzel) a z kamenné baňaté láhve jsem vzal trochu žitné (kterou jsem odlil do skleněné lahvičky, kterou jsem ve své podkrovní komůrce nahoře potají používal k výrobě opojného nápoje ze sladkého dřeva, totiž lékořicové vody, a pálenku v kamenné baňaté láhvi jsem dolil vodou z kuchyňského džbánu v misníku); dále jsem vzal ještě kost od pečeně, na které zbyl už jen malý drobet masa, a potom krásnou kulatou, vypečenou sekanou. Už už bych odešel bez ní, ale nedalo mi to, abych se nevyhoupl na polici a nepodíval se, co to kovářka tak pečlivě uschovala pod poklici v kamenném kastrole zastrčeném do kouta. Byla to sekaná; vzal jsem ji tedy také, protože jsem spoléhal na to, že není určena pro potřebu nejbližších dnů, a že ji proto nebude nikdo zakrátko pohřešovat.

Z kuchyně vedly dveře také do kovářny; ty dveře jsem odemkl, odsunul závoru a mezi Joovými nástroji jsem vyhledal pilník. Potom jsem zase zámek i závoru zajistil, prošel jsem dveřmi, jimiž jsem minulého večera přiběhl domů, zavřel je za sebou a rozběhl se do mlhavých blat.

Kapitola třetí

Ráno byl mrazivé a sychravé. Viděl jsem tu vlhkost lpět už na vnější straně svého okénka, jako by tam celou noc proplakal nějaký skřítek a používal okenní tabulku místo kapesníku. Teď jsem viděl, jak ta vlhkost lpí na holých keřích a sporé trávě jako nějaké hrubší pavučiny; táhla se jíním od větévky k větévce a od stéb-
la k stéblu. Lepkavé mokro ulpívalo na každíčkém břevnu a na každé brance a mlha z blat byla tak hustá, že jsem vůbec neviděl dřevěnou šipku na kůlu, která lidem ukazovala směr k naší vesnici – směr, jímž se nikdy neřídili, protože k nám jaktěživ nikdo nepřišel –, dokud jsem se neocitl až těsně pod ní. Když jsem k ní pak zdvihl oči, viděl jsem, jak z ní kape, a připadala mému stísněnému svědomí jako přízrak, který mě zatracuje na galeje.

Jakmile jsem doběhl na volná blata, mlha ještě zhoustla, takže namísto abych se já hnál proti všemu, všechno jako by se hnalo proti mně. To bylo pro provinilcovu mysl velmi nepříjemné. Stavidla, strouhy a hráze se na mne vrhaly z mlhy, jako by jasně a zřetelně křičely: „Kluk s ukradenou fašírkou! Zadržte ho!“ Stejně naléhavě mě přepadal dobytek, pouлил na mne oči a z nozder kouřil slova: „Vida ho, zlodějíčka!“ Jeden černý volek s bílou náprsenkou – v jehož vzhledu bylo pro mé pobouřené svědomí cosi takřka kněžského – na mne upíral vytrvale oči, a když jsem běžel kolem, komíhal svou nemotornou hlavou tak žalobně a káravě, že jsem na něho plačtivě vyhrkl: „Já nemohl jinak, prosím! Nevzal jsem to pro sebe!“ Nato sklonil hlavu, vyfrkl z chřípí oblak páry, vyhodil zadníma nohama, švihl oháňkou a zmizel.

Celou tu dobu jsem utíkal směrem k řece, ale i když jsem běžel rychle, ne a ne si zahřát nohy; sychravé mokro k nohám lnulo jako přikované asi stejně, jako přikované železo lnulo k noze člověka, za nímž jsem pospíchal. Cestu k baterii jsem znal celkem přesně, protože jsem tam byl jednou v neděli s Joem. Joe se tehdy posadil na staré dělo a řekl mi, že až budu jeho právoplatným smluvním učněm, užijeme si tam spoustu legrace! Mlha mě však zmátla a já nakonec poznal, že jsem zaběhl příliš daleko doprava, a proto jsem si musel hledat cestu zpátky podél toku řeky po pásu sypkých kamenů táhnoucím se nad bahnem a nad kůly, které vytyčovaly maximální výšku hladiny řeky. A jak jsem se tak co nejrychleji vracel, přešel jsem právě strouhu, o které jsem věděl, že je docela blízko u baterie, a jen jsem se vydrápal po náspu za strouhou, spatřil jsem před sebou sedět hledaného. Seděl zády ke mně a s rukama založenýma na prsou přepadával dopředu, zemdlený ospalostí.

Napadlo mě, že bude mít větší radost, když ho se snídání překvapím, a proto jsem dál postupoval zvláště tiše, až jsem mu konečně poklepal na rameno. Rázem vyskočil – ale nebyl to můj muž, nýbrž někdo jiný!

Měl však na sobě také hrubý režný oblek a také silné železo na noze a byl chromý, promrzlý a chraptěl. Ve všem byl navlas stejný jako ten druhý – až na to, že měl jiný obličej a že na hlavě měl placatý plstěný klobouk se širokou střechou a nízkým dýnkem. To všechno jsem postřehl v jediném okamžiku, protože jsem na dívání neměl víc než právě ten jeden okamžik. Muž na mne vychrlil kletbu a rozehnal se po mně pěstí. Byla to ubohá rána nazdařbůh, která šla mimo mě a jeho div neporazila, protože při ní zavrával. Potom se rozběhl do mlhy, na útěku dvakrát klopýtl a zmizel mi z očí.

„To je ten mladík!“ napadlo mě a píchlo mě u srdce, když jsem si uvědomil, kdo to asi je. Myslím, že bych pocítil bolest i v játrech, kdybych věděl, kde je člověk má.

Potom jsem už brzy došel k baterii a tam byl ten pravý. Chouhlil se do sebe a belhal se sem a tam, jako kdyby to dělal po celou

noc – a čekal na mne. To se rozumí, že mu bylo strašlivě zima a já už jsem ho málem viděl, jak mi před očima padá a k smrti promrzlý umírá. Z očí mu koukal ukrutný hlad, a když jsem mu podal pilník a on ho odložil do trávy, napadlo mě, že by ho snad zkusil sníst, kdyby nespatrił můj uzlík. Tentokrát mě neobrátil hlavou dolů, aby se zmocnil toho, co u sebe mám, ale zatímco jsem rozvazoval raneček a vyprazdňoval si kapsy, nechal mě stát pěkně rovně na nohou.

„Co je v té láhvi, hochu?“ zeptal se.

„Žitná,“ odpověděl jsem.

To už si cpal do krku haši tak podivně, že to svět ještě neviděl – spíš jako člověk, který ji v prudkém chvatu někam schovává, než jako člověk, který něco jí –, ale přece jen přestal, aby se trochu napil kořalky. Po celou dobu se tak silně třásl, že potřeboval všechny své síly, aby udržel hrdlo láhve mezi zuby a neukousl je přitom.

„Mně se zdá, že jste dostal zimnici,“ prohodil jsem.

„V tom s tebou plně souhlasím, hochu,“ přikývl.

„Tady je nezdravo,“ pokračoval jsem. „Ležel jste někde venku na mlace a z té člověk chytne zimnici jedna dvě. A taky revma.“

„Dřív než z toho budu mít smrt, tak se nasnídám,“ řekl. „To bych udělal, i kdyby mě hned potom měli pověsit na tu šibenici, co tamhle stojí. Vsadím se s tebou, že na tu chvíli tu třesavku přemůžu.“

Hltavě polykal haši, maso z kosti, chléb, sýr i sekanou, všechno najednou; při jídle upíral nedůvěřivě oči do mlhy kolem nás a často znehybněl – ba i jeho čelisti znehybněly – a natahoval uši. Při každém, ať už skutečném, nebo domnělém zvuku, při každém třesnutí na řece nebo hlasitějším zafunění dobytčete na blatech sebou polekaně škubl a vzápětí vyhrkl:

„Nejsi ty mi nějaký proradnej spratek? Nepřivedl sis nikoho s sebou?“

„Ne, pane, ne!“

„Ani jsi nikomu nenakukal, aby šel za tebou?“

„Ne!“

„No,“ řekl, „věřím ti. Byl bys doopravdy lítá mladá bestie, kdybys v těchhle letech dokázal pomáhat při štvanci na bídnýho červa, už beztak uštvanyho na samej krajíček smrti a hnojiště, jako je tenhle ubohej bídnej červ tady!“

Něco mu klaplo v hrdle, jako by v sobě měl stroj podobný hodinovému a chystal se právě odbíjet. A rozedraným režným rukávem si přejel přes oči.

Bylo mi ho líto, že je tak bezútěšně smutný, a když jsem pozoroval, jak se nad sekanou pomalu uklidňuje, osmělil jsem se poznamenat: „Jsem rád, že vám chutná.“

„Povídals něco?“

„Řekl jsem, že jsem rád, že vám chutná.“

„Děkuju ti, hochu. Jistěže chutná!“

Často jsem pozoroval našeho velkého hafana, jak hltá žrádlo, a nyní jsem si uvědomil očividnou podobnost mezi tím, jak žere náš pes a jak jí tento člověk. Muž ukusoval z jídla silou, prudce a trhaně, právě jako náš pes. Polykal, nebo spíš chňapavě zhltl každé sousto příliš brzy a příliš rychle, a mezitím co jedl, pošilhával hned sem, hned tam, jako by se bál, že mu ze všech stran hrozí nebezpečí, že někdo přijde a sekanou mu vezme. Připadalo mi, že sekaná zatěžuje jeho mysl až příliš, takže si ani nemůže spokojeně pochutnávat, ani strpět při těch hodech vedle sebe někoho jiného a nerafnout po hostu zuby. Ve všech těch rysech se podobal našemu psu.

„Bojím se, že jemu z ní nenecháte ani kousek,“ ozval jsem se bázlivě po krátkém mlčení, při němž jsem váhavě přemítal, jestli je dost zdvořilé takovou poznámku pronést. „Tam, odkud jsem sekanou přinesl, se už nedá nic víc sehnat.“ Právě jistota v té věci mě přiměla, že jsem se ho rozhodl upozornit.

„Nechat kousek jemu? Komu jemu?“ opáčil můj známý a přestál chroupat kůrčičku.

„Tomu mladíkovi. Co jste o něm mluvil. Co se s vámi schovává.“

„Hm, aha!“ odpověděl mrzutě, jako když se nevrle zasměje.

„Tomu? Jo, jo. Ten jídlo nepotřebuje.“

„Podle mého vypadal, jako by potřeboval,“ namítl jsem.

Muž přestal jít a s krajním údivem se zpytavě zadíval na mne.
„Vypadal? Kdypak?“

„Zrovna teď.“

„Kde?“

„Tamhle,“ odpověděl jsem a ukázal jsem prstem, „někde tamhle. Našel jsem ho tam klímat a myslel jsem, že jste to vy.“

Popadl mě za límec a probodával mě očima tak, až mi přišlo na mysl, že v něm zase ožil původní záměr podříznout mi krk.

„Měl stejné šaty jako vy, jenže měl klobouk, víte,“ vysvětloval jsem mu a celý jsem se třásl, „a – a“ (hrozně mi záleželo na tom, abych se vyjádřil šetrně) „a měl – stejný důvod vypůjčit si pilník. Neslyšel jste včera večer dělo?“

„Tak teda přece jen střeleli!“ vydechl jako pro sebe.

„To se divím, že to nevíte jistě,“ opáčil jsem, „protože my to slyšeli až doma, a to je dál, a ještě k tomu jsme měli zavřeno.“

„Hm, abys tedy věděl,“ řekl muž. „Když je člověk tady na tý pláni sám a má lehko v hlavě a lehko v žaludku a je polomrtvej zimou a hladu, pak celou noc neslyší nic jinýho než střelbu z děl a volání hlasů. A nejenže slyší. I vidí! Vidí vojáky, jak před sebou držej pochodně, červený kabáty jim svítěj a už zatahujou kolem kruh. Člověk slyší, jak volají jeho číslo, slyší, jak ho stavějí, slyší rachot mušket, slyší povely *K palbě připravit! Zalícit! Nepouštějte ho z mušky, mládenci!* – a cítí, jak se ho chápou – a ono se nic neděje! Hm, já tuhle noc přece viděl nejednu takovou pátrací četú – mašírovaly v šiku proti mně, sper je đas, s tím jejich těžkým dup, dup, dup – viděl jsem ne jednu, ale sto takových! A střelba? Vždyť já viděl, jak se ze vši tý kanonády třese sama mlha, ještě když už byl jasnej den! – Ale ten člověk,“ všecko až dosud říkal, jako by zapomněl, že jsem s ním, „všiml sis něčeho na něm?“

„Měl v obličeji hrozný šrám,“ řekl jsem a vzpomínal, co vlastně vůbec vím.

„Snad ne tady?“ zvolal muž a udeřil se dlaní nemilosrdně do levé tváře.

„Ano, tam.“

„Kde je?“ Hrstku jídla, která mu ještě zbývala, si nacpal do záňadří šedivé kazajky. „Ukaž mi, kam šel. Uženu ho jako blahaund. Hrom do toho železa na tom bolavým hnátě! Podej sem ten pilník, hochu!“

Naznačil jsem mu směr, kde mlha pohltila druhého muže, a on se v tu stranu na okamžik zadíval. Ale již klečel v přerostlé mokré trávě a piloval své železo jako šílenec bez ohledu na mne i bez ohledu na svou nohu. Měl na ní staré zranění, které mu nyní krvácelo, ale zacházel s tou nohou tak neurvale, jako by v ní nebylo o nic víc citu než v tom pilníku. Znovu jsem se ho začal hrozně bát, když se teď vydráždil do toho zběsilého spěchu, a měl jsem také strach zůstat ještě déle z domova. Řekl jsem mu, že už musím jít, ale on si toho nevšímal, a proto jsem usoudil, že nejlepší, co mohu udělat, je nepozorovaně se vytratit. Naposledy jsem ho viděl, jak se s hlavou schýlenou nad koleno horečně pachtí se svým poutem a přitom netrpělivě huhlá kletby na tu nohu i železo. Naposledy jsem ho slyšel, když jsem se zastavil v mlze a zaposlouchal se – pilník dosud skřípal.

Kapitola čtvrtá

Očekával jsem s určitostí, že v kuchyni zastihnu strážníka, který tam na mě čeká, aby mě sebral. Ale nejenže tam žádný strážník nečekal, dokonce se dosud na tu krádež vůbec ani nepřišlo. Kovářka se horečně zabývala uklízením domu a připravovala ho tak na sváteční den. Joea vystrnadila na schůdek před kuchyňskými dveřmi, aby jí nešlapal tam, kam naprosto pravidelně směřovaly jeho kroky zrovna ve chvíli, kdy s vervou uklízela podlahy ve své domácnosti.

„A kde jsi, u všech kozlů, byl ty?“ zněl kovářčin vánoční pozdrav, když jsem se spolu se svým svědomím ukázal doma.

Řekl jsem, že jsem si byl poslechnout koledy. „Hm, podívejme!“ opáčila kovářka. „No, mohls mít horší nápad.“ O tom není pochyb, pomyslel jsem si.

„Kdybych nebyla kovářova žena a (to je vlastně jedno a to samé) takový otrok, co neví, co to je sundat zástěru, možná bych si šla poslechnout koledy sama,“ pokračovala kovářka. „Mám koledy ukrutně ráda, a to je právě nejlepší důvod, proč žádnou jaktěživ neuslyším.“

Joe, který se odvážil vejít do kuchyně za mnou, jakmile se lo-patka se smetím před ním stáhla do ústraní, si se smířlivým vý-razem přešel hřbetem ruky přes nos, když po něm kovářka šlehla pohledem. Sotva však odvrátila zraky, zkrřížil potají oba ukazo-váčky a nastrčil mi je před oči jako naše smluvené znamení, že dnes je zase s kovářkou pro její nevrlost kříž. To bylo ostatně tak

zhusta její normální rozpoložení, že Joe a já jsme často po celé týdny v jednom kuse byli na tom s prsty stejně jako obrovští křiváci s nohama.

Měli jsme mít velkolepý oběd, naloženou vepřovou kýtu, zeleninu a pečená kuřata s nádivkou. Pěkný masový nákyp byl hotový už od včerejšího rána (což vysvětlovalo, proč haši ještě nikdo nepohřešoval) a pudink se již vařil. Tyto rozsáhlé přípravy způsobily, že jsme byli beze všech okolků se snídání odbyti – „protože,“ rozhodla kovářka, „mě ani nenapadne, abyste se mi tady svátečně cpali až k prasknutí a já pak měla hromadu nádobí, když zrovna mám práce až nad hlavu, to si zapište za uši!“

Dostali jsme tedy každý svůj příděl krajíce chleba do ruky, jako kdybychom byli dva tisíce vojáků na spěšném pochodu, a ne jeden muž a chlapec doma, a s kající tváří jsme lokali křtěné mléko ze džbánu na kredenci. Kovářka zatím pověsila čisté bílé záclony a kolem širokého dýmníku přitloukla hřebíčky nový květovaný kanýr namísto starého a také otevřela malý parádní pokoj přes chodbu. Ten se nikdy jindy neotvíral, ale trávil celý zbytek roku pod chladným závojem z hedvábného papíru. Papír zahaloval dokonce i čtyři bílé terakotové pudlíky na krbové římse, z nichž každý měl černý čumáček a v tlamičce košíček květin a byl věrným protějškem všech ostatních. Kovářka byla hospodyně velmi čistotná, ale přímo mistrovsky uměla svou čistotnost udělat nepřijemnější a nesnesitelnější, než je vyslovená špína. Čistota přijde hned po zbožnosti a někteří lidé tropí totéž se svým náboženstvím.

Protože sestra měla tolik práce, šla do kostela v zastoupení; to znamená, šli jsme Joe a já. V oblečení do práce byl Joe typický urostlý kovář, ale ve svátečním vypadal spíš jako strašák v zámožných poměrech. Ať měl tehdy na sobě, co chtěl, nic mu nepadlo a jako by mu ani nepatřilo, a všechno, co tehdy míval na sobě, ho dřelo. V dnešní slavnostní den vyšel ze svého pokoje, když zvony radostně hlaholily, jako učiněný obraz bídy, oblečený v plné parádě nedělních kajcníků. Myslím, že pokud jde o mne, měla sestra jakousi všeobecnou představu, že jsem mladý zlosyn,

kterého sebral (hned v den narození) nějaký policejní porodník a potom ho odevzdal jí, aby s ním nakládala v souhlase s uraženým majestátem zákona. Vždycky se mnou zacházela, jako kdybych trval na tom, že musím přijít na svět proti všem příkazům rozumu, náboženství a morálky a přes všechny varovné námitky svých nejlepších přátel. Krejčí, ke kterému mě odvedla, aby mi vzal míru, musel mé nové šaty zhotovit podle jejích pokynů nejspíš jako nějaký nápravný prostředek a za nic na světě nesměl připustit, abych v nich mohl volně pohybovat údy.

Proto pohled na nás dva, Joa a mne, jak spolu jdeme do kostela, musel být pro soucitné duše dojemnou podívanou. A přesto moje zevní utrpení nebylo nic oproti tomu, co jsem zakoušel ve svém nitru. Hrůza, která mě přepadala, kdykoli se kovářka ocitla blízko spižírny nebo vyšla z místnosti, snesla srovnání jedině s výčitkami svědomí z toho, co spáchaly moje ruce. Pod tíhou svého tajného hříchu jsem uvažoval, jestli by byla církev s to uchránit mě před pomstou toho strašlivého mladíka, kdybych se té instituci světil. Napadlo mě, že poté, co kněz po přečtení ohlášek řekne *nyní je na vás, abyste se vyjádřili*, nastane ten pravý čas, abych vstal a požádal o soukromý rozhovor v sakristii. Ani zdaleka nemám jistotu, že bych dokázal uvést naši malou náboženskou obec v úžas tím, že bych se k tomu krajnímu kroku uchýlil, ale je Boží hod, a ne obyčejná neděle.

Pan Wopsle, kostelník a obecní písař, měl obědovat s námi, také pan Hubble, kolář, s paní Hubblovou a strýc Pumblechook (strýc Joeův, ale přivlastňovala si ho kovářka), zazobaný obchodník s obilím, který bydlel v nejbližším městě a jezdil vlastní bryčkou. Obědovat se mělo v půl druhé. Když jsme s Joem přišli domů, našli jsme stůl prostřený. Kovářka se zatím již ustrojila, příprava oběda se chýlila ke konci, hlavní domovní dveře byly odemčeny (nikdy jindy nebývaly), aby hosté mohli vejít předním vchodem, a všechno bylo jedna nádhera. A o krádeži ještě pořád ani muk.

Čas nadešel, aniž se mi nějak ulevilo, a společnost přišla. Pan Wopsle, s charakteristickým orlím nosem a s vysokou lesklou pleší

nad čelem, měl hluboký hlas, na který byl neobyčejně pyšný. Mezi jeho známými se dokonce tvrdilo, že kdyby jenom měl volnost a mohlo být po jeho, předříkával by, až by farář závistí zkoprněl. Sám přiznával, že kdyby církev měla „otevřené dveře“, čímž myslel k soutěži, nepovažoval by za beznadějné, že by v ní mohl vyniknout. Ale církev neměla „otevřené dveře“, a proto byl, jak jsem řekl, naším kostelníkem. Ukrutně si však zchlazoval žáhu na všech amenech, a když předříkával žalm – předříkal vždycky celý verš –, rozhlédl se napřed po celém shromáždění kolem dokola, jako by chtěl říct: „Slyšeli jste našeho přítele tamhle nahoře; povězte mi laskavě, co soudíte o tomhle přednesu!“

Otvírá jsem hostům dveře – budil jsem tak dojem, že je u nás zvykem ty dveře otvírat – a otevřel jsem je nejdříve panu Wopslovi, potom panu a paní Hubblovým a jako poslednímu ze všech strýci Pumblechookovi. Upozorňuju, že jsem mu pod hrozbou nejpřísnějšího trestu „strýc“ říkat nesměl.

„Paní kovářko,“ rozpovídal se strýc Pumblechook, rozložitý, astmatický, pomalý muž ve středních letech s ústy jako ryba, s mdlýma vypoulenýma očima a se světle hnědými vlasy naježenými na hlavě jako štětka, takže vypadal, jako by se právě v tu chvíli dusil, ale v posledním okamžiku přišel našťěstí k sobě..., „přinesl jsem vám jako vánoční pozdrav – přinesl jsem vám, paninko, láhev sherry – a přinesl jsem vám, paninko, láhev portského.“

Na každý Boží hod vánoční se uváděl, jako by to byla světo-borná novinka, přesně týmiž slovy a držel obě ty láhve v ruce jako činky. Na každý Boží hod vánoční odpovídala kovářka stejně, jako odpovéděla teď: „Jejda, strej-čku Pum-ble-choo-ku! To jste hodný!“ A na každý Boží hod vánoční jí vracel stejnou odpověď, jakou jí vrátil nyní: „Vždyť si to zasloužíte. No a teda, slouží všem zdravíčko? A copak dělá Zagroškudla?“ Tím myslel mne.

Při těchto příležitostech jsme jídali v kuchyni a na ořechy, pomeranče a jablka jsme se pak přestěhovali do pokoje – což byla změna velice podobná Joeovu převlečení z pracovního oděvu do

nedělní parády. Tentokrát byla sestra v neobyčejně dobré náladě, a popravdě řečeno, v přítomnosti paní Hubblové bývala vůbec přívětivější než ve společnosti koho jiného. Pamatuji si paní Hubblovou jako drobnou, kudrnatou, břítkou osůbku v blankytných šatech, která se obecně těšila pověsti mladice, protože se provdala za pana Hubbla – ani nevím, v jak dávné minulosti –, který byl o mnoho starší než ona. Pana Hubbla si pamatuji jako šlachovitého, nahrbeného starce s vysedlými rameny, načichlého dřevěnými pilinami, který chodil s nohama tak mimořádně rozkročenýma, že když jsem ho na cestě spatřil přicházet proti sobě, viděl jsem mezi nimi, dokud jsem byl malý špunt, na několik mil daleko do širého kraje.

V této početné společnosti bych se cítil nesvůj, i kdybych nevykradl špižírnu. Ne proto, že mě mezi sebou zmáčkli přímo na jednom rohu ubrusu, kde se mi stůl zarýval do prsou a pumblechookovský loket do oka, ani proto, že jsem nesměl mluvit (nechtělo se mi mluvit), ani proto, že mě častovali šupinatými pařáty od kuřecích stehen a oněmi záhadnými kousky vepřového, na něž čuník, dokud žil, měl nejméně důvodů být pyšný. Ne, proto ne; to všechno by mi nevadilo, jen kdyby mi dali pokoj. Ale oni ne a ne, pokoj mi nedali. Zřejmě považovali za promarněnou každou příležitost, kdy se jim nepodařilo vyhrotit hovor proti mně a co chvíli mě tím hrotem píchnout. Nebyl jsem na tom o nic lépe než nešťastný býček ve španělské aréně, tak palčivě se mne dotýkaly jejich morální špičky.

Začalo to tím okamžikem, kdy jsme se usadili k obědu. Pan Wopsle zadeklamoval s divadelním patosem modlitbu – jak mi to připadá dnes, jako nějaký pobožný kříženec ducha z Hamleta s Richardem Třetím – a skončil tužbou dozajista velmi případnou, abychom byli za vše upřímně vděční. Vzápětí se do mne sestra zavrtila očima a přidušeným, vyčítavým hlasem řekla: „Slyšíš to? Buď vděčný.“

„Obzvlášť, hochu,“ přidal se pan Pumblechook, „buď vděčný těm, kdo tě vychovali vlastníma rukama.“

Paní Hubblová potřásla hlavou, zpytavě si mne prohlížela v truchlivé předtuše, že ze mne asi nikdy nebude nic dobrého, a zeptala se: „Jak to přijde, že omladina není jaktěživ vděčná?“ Tato mravní záhada byla zřejmě nad síly shromážděné společnosti, dokud ji pádně nerozřešil pan Hubble úsečnými slovy: „Od přírody zkažená!“ Tu všichni zahuhlali: „Pravda!“ a zadívali se na mne pohledem zvlášť nepříjemným a útočným.

Když jsme měli návštěvu, bylo Joeovo postavení a jeho vliv ještě o něco slabší (bylo-li to vůbec ještě možné), než když u nás nebyl nikdo. Ale jak jen Joe mohl, vždycky mi nějakým svým příznačným způsobem pomáhal a utěšoval mě a při obědě se to vždycky projevovalo tím, že mi dával omáčku, když nějaká byla. Protože tentokrát bylo omáčky habaděj, Joe mi jí v tomto okamžiku nalil do talíře sběračkou skoro žejdlík.

O něco později mezi obědem zkritizoval pan Wopsle značně přísné kázání a naznačil – za obvyklého předpokladu, že by církev měla „otevřené dveře“ –, jaké kázání by k farníkům pronesl on. Když spolustolovníky poctil několika hlavními body tohoto přednesu, podotkl, že námět dnešního výkladu považuje za špatně volený, což je prý neomluvitelné o to víc, že tolik námětů „běhá kolem“.

„Namoutě pravda,“ řekl strýc Pumblechook. „Teď jste na to kápl, pane. Spousta námětů běhá kolem pro ty, kdo jim umějí posolit ocásek. To právě je zapotřebí. Člověk nemusí chodit daleko, aby našel námět, jen mít svou slánku pohotově.“ Pan Pumblechook se zamyslel a po krátkém odmlčení dodal: „Stačí se podívat na vepřovou. Hned máte námět! Když chcete námět, podívejte se na vepřovou!“

„Pravda, pane! Z toho textu,“ navázal pan Wopsle a já věděl, ještě než to řekl, že do toho zaplete mne, „se dá vyvodit mnohé mravní ponaučení pro mládež.“

(„Dobře poslouchej,“ šeptla mi sestra přísně.)

Joe mi přidal opět trochu omáčky.

„Vepři,“ pokračoval pan Wopsle svým nejhlubším hlasem a ukázal vidličkou na můj ruměnec, jako by mě oslovoval křestním

jménem, „vepři byli společníky marnotratného syna. Hltavost vepřů se nám tu předkládá jako výstražný příklad pro mládež.“ (Pomyslel jsem si, jak taková řeč sluší zrovna jemu, jenž si nemohl tu vepřovou vynachválit, jaká je tučná a šťavnatá.) „Co je ohavné u vepře, je tím ohavnější u chlapce.“

„Nebo u děvčete,“ podotkl pan Hubble.

„To se rozumí, nebo u děvčete, pane Hubble,“ přisvědčil pan Wopsle poněkud podrážděně, „ale žádné děvče tady mezi námi není.“

„Mimoto,“ přihlásil se ke slovu pan Pumblechook a zprudka se otočil ke mně, „měj na paměti, za co všechno máš být vděčný. Kdyby ses narodil jako ukvičené podsvinče –“

„Jestli se kdy nějaké takové dítě narodilo, pak to byl on,“ řekla do toho s největším důrazem sestra.

Joe mi znovu přidál omáčku.

„No, ale já mám na mysli čtyřnohé podsvinče,“ pravil pan Pumblechook. „Kdyby ses nakrásně narodil jako podsvinče, byl bys dnes tady? Jistěže ne –“

„Leda v téhle podobě,“ připomněl pan Wopsle a pokynul hlavou k míse.

„Ale já nemyslím v téhle podobě, pane,“ opáčil pan Pumblechook, který neměl rád, když mu někdo skákal do řeči. „Myslím, jestli by se bavil ve společnosti starších a vzdělanějších a poučoval se z jejich hovoru a hověl si v lůně přepychu? Mohl by mít něco takového? Ne, nemohl. A jaký by byl tvůj osud?“ obrátil se znovu ke mně. „Prodali by tě za tolik a tolik šilinků podle toho, jaká by zrovna byla tržní cena živé váhy, a řezník Dunstable by přišel k tvému pelechu, kde by ses válel na slámě, hodil by si tě do levého podpaží, pravičkou by si vyhrnul zástěru, vytáhl by z kapsy svůj perořízek, prolil by tvou krev a skoncoval s tvým životem. Pak by z výchovy vlastníma rukama nebylo nic. Nic, pranic!“

Joe mi nabídl znovu omáčku, ale já se bál si vzít.

„Měla jste s ním jistě ukrutně starostí, paní,“ politovala paní Hubblová soucitně mou sestru.

„Starostí?“ opakovala sestra. „Starostí?“ A hned se pustila do hrozitánského výčtu všech nemocí, kterými jsem se kdy provinil, a všech přečinů proti spavosti, které jsem spáchal, a všech výšek, odkud jsem spadl, a všech hloubek, kam jsem spadl, a všech pohmožděnin, které jsem si kdy udělal, a všech chvil, kdy si přála, abych už byl v hrobě, a kdy jsem se urputně vzpíral se tam odebrat.

Myslím, že Římané si museli s těmi svými nosy jít navzájem strašlivě na nervy. Snad právě proto se z nich stal národ tak neklidný. Ale ať už je tomu jakkoli, římský nos pana Wopsla mi za té litanie mých prohřešků šel na nervy tak silně, že jsem měl chuť ho za něj vytahat, až by ječel. Leč všechno, co jsem vytrpěl až doposud, bylo učiněné nic proti hrozným pocitům, které se mne zmocnily, když skončila přestávka, jež následovala po sestřině tíradě, přestávka, během níž se na mne všichni zahleděli (jak jsem si bolestně uvědomoval) s hněvem a ošklivostí.

„Ale,“ promluvil pan Pumblechook, aby taktně zavedl společnost zpátky k námětu, od něhož odbočila, „vepřové – když myslíme vařené – je taky těžké. Nemám pravdu?“

„Napijte se trochu žitné, strýčku,“ nabídla mu sestra.

Pane na nebi, teď je to konečně tady! Poznává, že je naředená, řekne, že je slabá, a se mnou je amen! Oběma rukama jsem pod ubrusem pevně sevřel nohu stolu a očekával jsem svůj osud.

Sestra přinesla kamennou baňatou láhev a nalila mu žitnou; nikdo jiný nechtěl. Ten hanebník si se skleničkou pohrával – zvedl ji, prohlížel si ji proti světlu, postavil ji na stůl – prodlužoval moje muka. Kovářka a Joe zatím hbitě sklízeli ze stolu a prostírali na náky a pudink.

Nemohl jsem od pana Pumblechooka oči odtrhnout. Bez ustání jsem rukama i nohama pevně svíral nohu stolu a díval se, jak si ten ničemný tvor zálibně točí číškou v prstech, zdvihá ji, usmívá se, jak zaklání hlavu a na jeden lok si vlévá žitnou do hrdla. Hned vzápětí se společností zmocnilo nevýslovné zděšení, neboť strýc naráz vyskočil, několikrát se v strašlivém křečovitém záchvatu kašle zamotal dokola a vyřítil se ze dveří; potom ho bylo vidět

oknem, jak se prudce shýbá a plive, nesmírně ohyzdně se šklebí a vypadá jako smyslů zbavený.

Kovářka a Joe vyběhli ven za ním a já se zatím pevně držel stolu dál. Nevěděl jsem sice, jak jsem to provedl, ale nepochyboval jsem ani dost málo, že jsem ho nějak zavraždil. V tom hrozném postavení pro mne bylo úlevou, když ho přivedli zpátky a strýc se rozhlížel kolem dokola po celé společnosti, jako by mu přišlo špatně z nich, a sedl si ztěžka na židli s jediným významným povzdechem: „Tér!“

Zřejmě jsem dolil láhev ze džbánku s dehtovou vodou! Věděl jsem, že se mu co nevidět ještě přitíží. Hýbal jsem stolem jako nějaké novodobé médium, tak silně jsem se ho potají držel.

„Tér!“ vykřikla sestra užasle. „Jak to, jak se tam mohl dostat tér?“

Ale strýc Pumblechook, jenž byl v naší kuchyni všemocnou veličinou, nechtěl to slovo ani slyšet, nechtěl vůbec slyšet o té věci, mávnutím ruky všechno povýšeně odmítl a požádal o horký jalovcový grog. Sestra, která se právě začala znepokojivě zamýšlet, se musela ihned věnovat shánění jalovcové, cukru, vřelé vody a citrónové kůry a namíchání grogu. Aspoň na tu chvíli jsem tedy vyvázl. Ještě pořád jsem se držel nohy stolu, ale nyní jsem ji svíral z vroucí vděčnosti.

Postupně jsem se uklidnil natolik, že jsem se mohl nohy pustit a pojmout kousek pudinku. Pan Pumblechook také pojedl kousek pudinku. Než chod skončil, začal pan Pumblechook pod blahodárným vlivem jalovcového grogu přímo zářit. Už jsem si pomyslel, že mám pro ten den vyhráno, když vtom sestra nařídila Joeovi: „Čisté talíře – na studené.“

Okamžitě jsem znovu sevřel nohu stolu a tiskl jsem si ho na prsa, jako by to byl druh mého dětství a nejdražší přítel. Tušil jsem, co přijde, a cítil jsem, že tentokrát je se mnou doopravdy konec.

„Musíte ochutnat,“ řekla sestra na adresu všech hostů, jak nejlíbezněji dovedla, „nakonec musíte ještě ochutnat z toho úžasné milého a báječného dárku od strýčka Pumblechooka!“

Že musejí? Ať si raději nedělají laskominy!

„Abyste věděli,“ oznámila sestra a vstala, „je to fašírka – šťavnatá vepřová fašírka.“

Hosté zadrmolili zdvořilou pochvalu. Strýc Pumblechook, který tak pochopil, že se zasloužil o blaho svých spolubližních, pravil – náramně vesele, když uvážíme všechno kolem: „No, paní kovářko, my se tedy přičiníme, seč to půjde – tak ukažte, ať si do té fašírky zakrojíme!“

Sestra odešla pro sekanou. Slyšel jsem, jak se její kroky blíží ke spíži. Viděl jsem pana Pumblechooka pohupovat nožem. Viděl jsem na římských nozdrách pana Wopsla, jak se znovu probouzí jeho apetýt. Slyšel jsem páně Hubblovu poznámku, že „žďibec chutné vepřové fašírky se může sníst navrch na všechno, co by koho napadlo, a nemůže uškodit“, a slyšel jsem Joea, jak říká: „Taky dostaneš kousek, Pipe.“ Nikdy jsem se nedozvěděl s úplnou jistotou, jestli jsem zaječel pronikavě hrůzou pouze v duchu, nebo zda jsem ten výkřik vyrazil tak, že jej hosté vskutku slyšeli. Cítil jsem, že to již déle nesnesu a že musím utéci. Pustil jsem se nohy stolu a utíkal jsem jako o život.

Ale nedoběhl jsem dál než k domovním dveřím, neboť tam jsem vrazil hlavou do čety vojáků s mušketami; jeden z nich proti mně napřáhl želízka na ruce a řekl: „Tady jsme, tak pozor, jdeme!“

Kapitola pátá

Nenadálý příchod čtyř vojáků a zařinčení, s nímž spustili pažby nabitých mušket na náš práh, způsobily, že hosté vstali ve zmatku od stolu a že kovářka, která se právě s prázdnýma rukama vracela do kuchyně, strnula na místě a vypoučila oči s užaslým nářkem: „Má ty dobroto přesvatá, kam se – poděla – ta sekaná?“

Seržant a já jsme byli v kuchyni, když se kovářka tak vyjeveně zarazila, a já v té kritické chvíli opět nabyl jisté vlády nad svými smysly. Byl to právě seržant, kdo na mne promluvil, a ten se nyní rozhlížel po společnosti, v pravé ruce proti ní vybízivě napřahoval pouta a levou spočíval na mém rameni.

„Odpusťte, dámy a pánové,“ začal seržant, „ale jak jsem hned u dveří řekl tomuhle čipernému holopírkovi (což ovšem neučinil), jménem krále někoho stíhám a chci mluvit s kovářem.“

„A prosím vás, copak asi můžete chtít *od toho*?“ odsekla sestra, okamžitě dotčená, že se po něm vůbec někdo ptá.

„Kdybych mluvil sám za sebe, paní mistrová,“ opáčil dvorný seržant, „odvětil bych, že mi bude ctí a potěšením, když mě seznámí se svou ušlechtilou manželkou. Ale protože mluvím jménem krále, odpovídám, že potřebuju, aby pro mě udělal nějakou maličkost.“

Od seržanta to bylo přijato jako náramně roztomilé; tak roztomilé, že pan Pumblechook hlasitě vykřikl: „Namoutě pěkné!“

„Podívejte, kováři,“ pokračoval seržant, který si zatím pohledem vyhledal Joea, „něco se nám stalo s těmhle železky, a jak vidím, jeden zámek je porouchaný a západka nedělá dobrotu.

Protože je potřebujeme k okamžitému použití, byl byste tak hodný a podíval se, co s tím je?“

Joe se podíval, co s tím je, a prohlásil, že bude muset v kovárně rozdělat oheň a že správka zabere spíš dvě hodiny času než jednu. „Tak? To abyste se do toho tedy pustil hned, kováři, co říkáte,“ rozhodl rázný seržant, „když je to ve službách Jeho Veličenstva, hm? A kdyby vám moje mužstvo mohlo nějak pomoci, ochotně přiloží ruku k dílu.“ Po těch slovech zavolal na své muže a ti se husím pochodem nahrnuli do kuchyně a opřeli své zbraně na hromadu do kouta. Potom postávali, jak už mají vojáci ve zvyku – hned stáli s rukama volně sepjatýma před sebou, hned si hověli s pokrčeným kolenem nebo ramenem, hned si popouštěli opasek nebo pošupovali sumku, hned zas si otvírali dveře a přes vysoký tuhý límec škrobeně odplivovali ven na dvůr.

To všechno jsem viděl, ale vůbec jsem si v tu chvíli neuvědomoval, že to vidím, neboť jsem tonul v smrtelných úzkostech. Sotva mi však začalo svítat, že ta želízka nejsou pro mne a že vojáci drží až doposud prim a zatlačují nešťastnou sekanou do pozadí, sebral jsem své rozhárané myšlenky poněkud dohromady.

„Řekl byste mi laskavě, kolik je hodin?“ obrátil se seržant na pana Pumblechooka, jakožto na člověka, jehož soudná uznalost ospravedlňuje závěr, že když nikdo, tak ten to vědět bude určitě.

„Zrovinka bylo půl třetí.“

„To není tak zlé,“ řekl seržant uvážlivě. „I kdybych se tu musel zdržet třeba i dvě hodiny, pořád to ještě půjde. Jak daleko je tady od vás na blata, co myslíte? Počítám, že necelou míli.“

„Akorát míli,“ potvrdila kovářka.

„To půjde. Začneme kolem nich stahovat smyčku, než se začne stmívat. Mám rozkaz, chvíličku před setměním. To půjde.“

„Trestanci, seržante?“ zeptal se pan Wopsle nenuceně, jako když se to rozumí samo sebou.

„Tak, tak!“ přikývl seržant. „Dva. Víme s jistotou, že jsou ještě pořád venku na blatech, a před soumrakem se určitě nepokusí z nich vyjít. Zahlédl snad někdo z vás stopu nějaké takové zvěře?“

Všichni vyjma mne odpověděli s přesvědčením, že ne. Na mne nikdo ani nepomyslel.

„Nu,“ řekl seržant, „podle mého je obklíčíme a chytíme dřív, než se nadějou. Holá, kováři! Jestli jste připraven vy, Jeho Veličenstvo král také.“

Joe si zatím svlékl kabát, vestu i nákrčník, opásal se koženou zástěrou a zamířil do dílny. Jeden z vojáků otevřel v kovárně dřevěné okenice, druhý rozdělal oheň, další přiložil ruku k měchům a ostatní se rozestoupili kolem výhně, která záhy žhnula plným žárem. Potom začal Joe bušit a řinčet, bušit a řinčet a my všichni přihlíželi.

Zájem o chystané pronásledování nejenže upoutal všeobecnou pozornost, ale dokonce naladil mou sestru k štedrosti. Načepovala ze sudu džbán piva pro vojáky a seržantovi nabídla, aby si posloužil sklenkou žitné. Ale pan Pumblechook řekl zpříkra: „Dejte mu víno, paninko. V tom tér není, za to ručím.“ Seržant mu tedy poděkoval a řekl, že se raději napije vína, pokud to vyjde nastejno, protože prý dává přednost nápoji bez téru. Když víno dostal, pozvedl sklenku na zdraví Jeho Veličenstva a na šťastné a veselé Vánoce a potom ji na jeden lok obrátil do sebe a zamlaskal.

„Dobrý truňk, seržante, co?“ prohodil pan Pumblechook.

„Něco vám povím,“ řekl seržant. „Mám podezření, že o tenhle truňk jste se zasloužil vy.“

Pan Pumblechook se zasmál – jaksi nabobsky – a opáčil: „Hlehle, hlehle, pročpak?“

„Protože,“ odpověděl seržant a popleskal ho po rameni, „jste člověk, který se v životě vyzná.“

„Myslíte?“ řekl pan Pumblechook a zasmál se jako předtím. „Dejte si ještě skleničku!“

„S vámi. Ťuknem si,“ řekl seržant. „Vršek mé o nožičku vaší – nožička vaší o vršek mé – cink jednou, cink podruhé – nejhezčí písnička, jaká se dá na sklenice zahrát! Na vaše zdraví! Ať žijete ještě tisíc let a nikdy nejste horším soudcem správného truňku, než jste právě v téhle chvíli svého života!“

Seržant znovu obrátil sklenici naráz do sebe a očividně jevil ochotu vypít ještě další. Všiml jsem si, že pan Pumblechook ve své pohostinnosti zjevně zapomněl, že víno přinesl darem kovářce. Vzal jí totiž láhev z rukou a v návalu rozjaření si osoboval plné právo kdekomu nalévat. I já dostal trochu. A počínal si s vínem tak úžasně štědře, že si dokonce řekl ještě o druhou láhev a zacházel s ní stejně blahosklonně jako s první, kterou už vyčerpал do dna.

Stáli tu v hloučku kolem kovadliny, skvěle se bavili a já je všechny pozoroval. Přitom mě napadlo, jak strašlivě chutným kořením k obědu byl ten můj známý uprchlík na blatech! Nebavili se ani zdaleka tak dobře, dokud hovor neoživilo vzrušení, o které se zasloužil on, a teď všichni hořeli nedočkavostí, až vojáci „ty dva zlosyny“ dopadnou. Zdálo se, že se obou utečenců s hukotem dožaduje i sám měch, sám oheň jako by po nich šlehal, kouř jako by se kvapně valil, aby je dohnal. Vypadalo to, jako by je Joe svým bušením a řinčením stíhal a všechny ty šeré stíny po stěnách jako by jim zlobně vyhrožovaly, neboť oheň hned vzplanul, hned zase opadl a žhavé jiskry se rozstříkávaly a hasly. A mé mladé útrpné představivosti připadalo, jako by to blede odpoledne venku zbledlo kvůli těm ubohým nešťastníkům.

Konečně byl Joe se správkou hotov a řinčení a hukot ustaly. Když si Joe oblékal kabát, dodal si odvahy a prohlásil, že by někdo z nás měl jít s vojáky na blata se podívat, jak ta honička dopadne. Pan Pumblechook a pan Hubble odmítli pod záminkou, že si chtějí vykouřit dýmku a dělat dámám společnost; pan Wopsle však prohlásil, že půjde, pokud půjde Joe. Joe odpověděl, že je ochoten jít a že by s sebou vzal i mne, jestliže s tím paní kovářka bude souhlasit. Víím jistě, že kovářka by nám nikdy nedovolila jít, kdyby nebyla zvědavá, jak to všechno proběhne a dopadne. Za daných okolností si tedy pouze vymínila: „Jestli mi kluka přive- deš s hlavou rozstřílenou na cucky, tak na mně nechťej, abych je pak lepila dohromady!“

Seržant se zdvořile odporoučel dámám a s panem Pumblechookem se rozloučil jako s kamarádem – ačkoli jsem na pochybách,

zda přednosti tohoto pána mu připadaly stejně dobré před vypitím obsahu skleničky jako po něm. Mužstvo se chopilo mušket a seřadilo se. Pan Wopsle, Joe i já jsme dostali přísný rozkaz, abychom se drželi vzadu a ani nehlesli, než dojdeme na blata. Když jsme se všichni ocitli na sychravém vzduchu a vytrvale kráčeli za cílem výpravy, pošeptal jsem zrádcovsky Joeovi: „Joe, já bych rád, abychom je nenašli.“ A Joe zašeptal mně: „Dal bych za to šilink, Pipe, kdyby prostě a jednoduše upláchl.“

Nepřidali se k nám žádní čumilové z vesnice, protože venku bylo zima a hrozilo mizerné počasí, cesta byla pustá, špatně se po ní šlapalo a začínalo se stmívat, kdežto doma měli lidé vydatný oheň a slavili Boží hod. Několik obličejů se zvědavě přitisklo na ozářená okna a dívalo se za námi, ale ven nevyšel nikdo. Minuli jsme sloup s ukazatelem cesty a šli jsme pořád dál přímo ke hřbitovu. Tam nám dal seržant rukou znamení, abychom se zastavili, a my několik minut čekali, zatímco se dva tři jeho vojáci rozběhli mezi hroby a prohlédli také závětrí před vchodem do kostela. Nic však nenašli, a tak jsme postranní brankou zamířili ze hřbitova ven na širá blata. Tam se do nás opřela ledová plískanice, hnaná proti nám východním větrem, a Joe mě vzal na záda.

Když jsme se ocitli na neutěšené pusté pláni, kde jsem před nějakými osmi devíti hodinami nejen již byl, ale i viděl oba muže se skrývat (což jistě nikoho ani nenapadlo), poprvé jsem si s velkou hrůzou uvědomil, že pokud je vysлідíme, můj známý trestanec se nejspíš bude domnívat, že ty vojáky jsem tam zavedl já. Ptal se mě přece, jestli nejsem proradný spratek, a řekl, že bych byl lítá mladá bestie, kdybych pomáhal při štvanci na něho. Opravdu si pomyslí, že jsem věrolomný spratek a bestie a že jsem ho zradil?

Nemělo smysl, abych si kladl takovou otázku v té chvíli, kdy jsem seděl Joeovi na zádech a Joe pode mnou klusal a skákal přes strouhy jako lovecký kůň a pobízěl pana Wopsle, aby se nesvalil na ten svůj římský nos a hleděl s námi držet krok. Vojáci, roztažení do značně dlouhého řetězu s velkým rozstupem mezi sebou, kráčeli před námi. Ubírali jsme se směrem, kterým jsem se ráno

ze začátku dal já a od něhož jsem se pak v mlze odchýlil. Nyní se mlha buď ještě nesnesla, nebo ji vítr rozehnal. V nejasné rudé záři zapadajícího slunce bylo zřetelně vidět bóji i čakan a násep baterie a protější břeh řeky, ačkoli všechno mělo mdle olověný nádech.

Se srdcem bušícím do Joeových rozložitých ramen jako kovářský perlík jsem se rozhlížel na všechny strany, jestli nespatřím nějakou stopu po trestancích. Ale nic jsem nezahlédl, nic nezaslechl. Nejednou mě svým funěním a sípavým dechem pořádně polekal pan Wopsle, ale po chvíli jsem si na ty zvuky zvykl a dovedl jsem je rozlišit od zvuků, po kterých jsme natahovali uši. Strašlivě ve mně hrklo, když se mi zazdalo, že dosud slyším vrzavé skřípání pilníku; byl to však jenom zvonek na hrdle ovečky. Ovce se přestávaly pást a bázlivě se po nás dívaly, kdežto dobytek, s hlavou otočenou po větru a odvrácenou od plískanice, na nás poučil oči hněvivě, jako by vinu za ty nepříjemnosti přikládal nám. Avšak kromě toho a kromě švelení zmírajícího dne na stéblech trávy nic nerušilo ponuré ticho blat.

Vojáci postupovali směrem na starou baterii a my rázovali malý kousek za nimi, když vtom jsme se znenadání všichni zarazili. Na křídlech větru a deště se k nám totiž donesl dlouhý výkřik. A opakoval se. Přicházel z jisté dálky od východu, ale zněl dlouze a hlasitě. Dokonce se zdálo, že to křičí dva lidé nebo i víc hlasů současně – jak se dalo soudit z určitého nesouzvuku tónů.

V tom smyslu se také seržant tlumeným hlasem domlouval s nejbližšími vojáky, když jsme je s Joem dohonili. Chvíli jsme ještě naslouchali a potom Joe (který měl dobrý úsudek) přisvědčil a pan Wopsle (který měl úsudek špatný) přisvědčil také. Seržant, člověk rázného založení, rozhodl, že se na volání nebude odpovídat, ale že výprava změni směr a mužstvo bude „kalupem“ postupovat k místu, odkud se zvuky ozývají. Odbočili jsme tedy vpravo (tam totiž ležel východ) a Joe se rozběhl tempem tak skvělým, že jsem se ho musel chytit jako klíště, abych se vůbec udržel v sedle.

Byl to nyní opravdu úprk, a jak to vyjádřil Joe jedinými dvěma slovy, která za celou tu dobu pronesl, „ňáko nakvalt“. Po hrázích

nahoru a dolů a přes stavidla, a žbluňk do strouhy, a hned zas hrr napříč ostrým rákosím. Nikdo nedbal, kudy se sám žene. Čím víc jsme se ke křiku blížili, tím bylo zřejmější, že to volá víc než jeden hlas. Chvilími se zdálo, že volání úplně utichlo, a to se vojáci zastavili. Jakmile se však znovu ozvalo, pustili se vojáci tím směrem ještě rychleji než předtím a my za nimi. Zakrátko jsme se k němu přiblížili natolik, že jsme rozeznávali, jak jeden hlas volá: „Vražda!“ a druhý: „Trestanci! Uprchlíci! Patrol, sem! Uprchlí trestanci! Patrol, tady!“ Potom se zdálo, jako by se oba hlasy udusily ve rvačce a potom se rozječely nanovo. A jen se ozvaly, vyrazili vojáci jako jeleni a Joe také.

Když jsme doběhli skoro až k místu křiku, seržant utíkal první a dva z jeho vojáků se hnali hned za ním. Muškety měli natažené a namířené dřív, než jsme se všichni seběhli.

„Tady jsou oba!“ oddychoval seržant, zatímco se pachtil po dně strouhy. „Vzdejte se, oba dva! Sper vás ďas, jste jako divá zvěř! Od sebe! Pusťte se!“

Voda cákala a bláto stříkalo a rozléhaly se kletby a létaly rány, když několik dalších vojáků seskočilo do strouhy na pomoc seržantovi a vyvleklo odtamtud mého trestance i toho druhého, každého zvlášť. Poznal jsem je hned, i když oba krváceli, popadali dech, láteřili a rvali se.

„Pamatujte!“ promluvil můj trestanec a stíral si přitom rozdraným rukávem z obličeje krev a setřásal z prstů chomáče vyrvaných vlasů, „já ho chytil! Já vám ho vydal! Pamatujte si to!“

„Na tom si nemusíš zrovna moc zakládat,“ odpověděl seržant. „Pramálo ti to prospěje, přítelíčku, když jsi ve stejné bryndě jako on. Dejte mu želízka!“

„Nečekám, že mi to nějak prospěje. Nechci z toho mít o nic víc, než z toho mám teď,“ řekl můj trestanec s lačným smíchem. „Já ho chytil. On to ví. To mi stačí!“

Druhý trestanec byl v obličeji popelavě šedý a kromě staré jizvy na levé tváři byl zřejmě celý pomlácený a měl roztrhané

oblečení. Nemohl pobrat ani tolik dechu, aby promluvil, až když každého zvlášť spoutali, a opíral se o vojáka, aby se vůbec udržel na nohou a neupadl.

„Abyste věděl, strážný – chtěl mě zavraždit,“ byla jeho první slova.

„Já že jsem ho chtěl zavraždit?“ opáčil můj trestanec opovržlivě. „Chtěl, a neudělal to? Já ho chytil a vydal jsem ho – to jsem udělal. Nejenže jsem mu zabránil, aby se vůbec dostal z blat, ale přivlekl jsem ho až sem – přivlekl jsem ho takhle daleko z jeho cesty zpátky. Tenhle lotr je prosím nóbl pán! A mým přičiněním dostala galej svýho nóbl vězně nazpátek. Jeho zavraždit? To by mi sotva stálo za to ho zavraždit, když jsem mu mohl posloužit hůř tím, že ho přivleču zpátky!“

Druhý trestanec dosud těžce sípal: „Chtěl mě – chtěl mě – za – zavraždit. Jste – jste svědky!“

„Podívejte!“ obrátil se můj trestanec na seržanta. „Jen vlastníma silama jsem uprchl z vězeňské lodi – hop do vody a dokázal jsem to! Stejně dobře jsem mohl prchnout z týhle vražedný mrazivý pláň tady – podívejte se mi na nohu, nenajdete na ní kousek železa –, kdybych nekápl na něho. Nechat jeho, aby dosáhl svobody? Nechat jeho, aby měl užitek z toho, na co jsem přišel já? Nechat jeho, aby mě zas a znova využíval jako otloukánka? Znova a pořád? To teda ne! Kdybych tamhle dole zhebnul,“ a mávl spoutanýma rukama důrazně ke strouze, „zmáčkl bych mu krk tak pevně, že byste mi ho zaručeně našli v rukou!“

Druhý uprchlík, který měl očividně ze svého druhu nevýslovnou hrůzu, opakoval: „Chtěl mě zavraždit. Kdybyste nepřišli, byl bych teď mrtev.“

„Lže!“ zvolal můj trestanec s divokým důrazem. „Je rozenej lhář a jako lhář taky umře. Podívejte se mu do obličeje – nemá to tam vepsáno? Vyzývám ho, aby se mi podíval přímo do očí. Oč, že to neudělá!“

Druhý se pokusil o pohrdavý úsměšek – ale nedokázal jím usměrnit nervózní pošukávání úst do nějakého pevného

výrazu – a díval se po vojácích a díval se dokola po blatech a po obloze, ale rozhodně se nepodíval na svého protivníka.

„Vidíte ho?“ pokračoval můj trestanec. „Vidíte, co je to za lo-tra? Vidíte ty podlý a uhejbavý oči? Zrovna tak se díval, když jsme spolu stáli před soudem. Ani jednou se na mě nepodíval.“

Druhý, jenž ustavičně pocukával a pohyboval suchými rty a neklidně těkal kolem sebe očima hned do dálky, hned do blízka, konečně stočil na vteřinku pohled na svého protivníka a se slovy: „Podívaná na tebe nestojí zrovna za moc,“ napůl výsměšně mrkl po jeho spoutaných rukou. V tom okamžiku se můj trestanec strašlivě rozběsnil, že nebýt zákroku vojáků, vrhl by se na něho. „Neříkal jsem vám,“ připojil potom druhý trestanec, „že by mě zavraždil, kdyby mohl?“ A kdekdo jasně viděl, jak se třese strachy a jak mu na rtech naskakují podivné bílé vločky jako le-hounký sněhový poprašek.

„Tak dost řečí,“ rozhodl seržant. „Zapalte ty pochodně.“

Jeden z vojáků, který namísto muškety nesl koš, k němu poklekl, aby ho otevřel, a tu se můj trestanec poprvé rozhlédl kolem sebe a spatřil mne. Jen jsme sem doběhli, svezl jsem se na kraji strouhy Joeovi ze zad a od té chvíle jsem se ani nepohnul. Podíval jsem se na něho dychtivě, když na mne nyní pohlédl, a lehce jsem zavrtěl rukama a zakroutil hlavou. Hned od začátku jsem čekal na to, až mě uvidí, abych se ho pokusil ujistit o své nevině. Nebylo mi však ani dost málo jasné, jestli moje gesta pochopil, protože mi věnoval pohled, kterému jsem nerozuměl, a všechno se to událo příliš rychle. Ale i kdyby se na mne díval hodinu nebo den, nikdy později bych si nemohl připamatovat jeho tvář s výrazem pozornějším, než jaký měl tu chvíli.

Voják s košem brzy zažehl světlo a zapálil tři čtyři pochodně; jednu si nechal sám a ostatní rozdělil. Už předtím byla skoro tma, ale teď se zdála tma velmi hustá a krátce nato úplně černá. Než jsme z toho místa odešli, vystřelili čtyři vojáci, stojící v kruhu, dvakrát do vzduchu. Vzápětí jsme spatřili, jak kus za námi

vzplanuly jiné pochodně a ještě jiné na blatech na protějším břehu řeky. „Hotovo,“ řekl seržant, „pochodem v chod!“

Neušli jsme ještě daleko, když před námi zaduněly tři dělové rány s takovým rachotem, že mi připadalo, jako by mi v uchu něco prasklo. „Už tě na palubě čekají,“ oznámil seržant mému trestanci. „Vědí, že se vracíš. Nezůstávej pozadu, přítelíčku. Zmenši ten rozestup.“

Eskortovali každého zvlášť a každý krácel obklopen svou vlastní stráží. Držel jsem se nyní Joea za ruku a Joe nesl jednu pochodň. Pan Wopsle sice navrhl, abychom šli domů, ale Joe chtěl rozhodně setrvat až do konce, a proto jsme šli s vojáky dál. Cesta byla teď celkem obstojná a vedla většinou po břehu řeky, a pouze tam, kde se zdvihala hráz s malinkým větrným mlýnem nahoře a s bahnitým splavem, jsme občas odbočovali. Když jsem se ohlédl, viděl jsem, jak se za námi táhnou ostatní světla. Z pochodní, které jsme nesli, odpadávaly na pěšinu velké chuchvalce ohně a také ty jsem viděl na zemi čadit a prskat. Jinak jsem neviděl nic než čirou tmu. Naše světla ohřívala svým smolným žářem vzduch kolem nás a zdálo se, že se to oběma zajatcům při tom belhavém pochodu uprostřed mušket celkem zamlouvá. Nemohli jsme jít rychle, protože kulhali, a navíc byli tak vyčerpaní, že jsme museli několikrát zastavit, aby si odpočinuli.

Tak jsme pochodovali asi hodinu, až jsme došli k hrubé dřevěné boudě u přístavního můstku. U boudy stála stráž, zastavila nás a seržant řekl heslo. Potom jsme vešli do boudy, kde to páchlo tabákem a čerstvým vápnem; uvnitř hořel jasný oheň a byla tam lampa, stojan na muškety, buben a nízká dřevěná pryčna, vypadající jako nějaký nadměrný mandl bez mechanismu a schopná pojmout najednou snad tucet vojáků. Tři čtyři vojáci, kteří leželi v pláštích, nejevili o nás valný zájem, jen zvedli hlavu, rozespale si nás prohlédli a zase se uložili. Seržant podal jakési hlášení a zapsal cosi do knihy a potom eskorta provázející trestance, kterému říkám druhý, dostala rozkaz odvést ho na palubu prvního.

Můj trestanec se na mne, kromě toho jediného pohledu předtím, už víckrát nepodíval. Stáli jsme v boudě, on se postavil před oheň a hloubavě hleděl do plamenů nebo si střídavě opíral hned jednu, hned druhou nohu o výstupek v krbu a zamyšleně se na nohy díval, jako by je litoval za to, co právě vytrpěly. Znenadání se otočil k seržantovi a promluvil:

„Rád bych něco řekl, co se týká tohoto útěku. Třeba to pomůže, aby kvůli mně nepadlo podezření na někoho jinýho.“

„Můžeš říkat, co chceš,“ odpověděl seržant, který stál proti němu a se založenýma rukama si ho chladně prohlížel, „ale není žádný důvod, proč bys to měl říkat tady. Budeš mít ještě dost příležitostí o tom mluvit i o tom leccos vyslechnout, než to všechno skončí, to dobře víš.“

„Vím, ale tohle je jiná věc, něco úplně jinýho. Člověk nemůže dlouho hladovět, aspoň já nemůžu. Vzal jsem si krapet jídla v té vesnici tamhle vzadu – tam, co kostel stojí až skoro na samejch blatech.“

„Chceš říct ukradl,“ pravil seržant.

„A povím vám kde. U kováře.“

„I to se podívejme!“ zvolal seržant a zadíval se na Joea.

„I to se podívejme, Pipe!“ zvolal Joe a koukl se na mne.

„Byl to jen nějaký ten vejškrabek od jídla – nic víc – a lok žitný a sekaná.“

„Postrádal jste opravdu něco, kováři, například právě tu sekanou?“ zeptal se seržant důvěrným šeptem.

„Moje žena – právě ve chvíli, kdy jste přišli. Pamatuješ, Pipe, vid’?“

„Tak,“ řekl můj trestanec a stočil jaksí posmutněle pohled na Joea, ale o mne ani okem nezavadil, „tak vy jste ten kovář? Pak vám teda s lítostí řeknu, že jsem vám tu sekanou snědl.“

„Ví Bůh, že vám ji přeju – pokud vůbec kdy byla moje,“ odpověděl Joe s omluvnou vzpomínkou na kovářku. „Nevíme, co jste komu udělal, ale stejně bysme vás za to nenechali zajít hladu, náš ubohý spolubližní. – Co říkáš, Pipe, nechali?“

To něco, čeho jsem si povšiml dříve, škytlo muži opět v hrdle, a otočil se zády. Člun se právě vrátil, mužova eskorta čekala připravena, a doprovodili jsme ho tedy na přístavní můstek, postavený z hrubých kůlů a kamenů. Viděli jsme, jak ho strkají do člunu, obsazeného u vesel posádkou z trestanců jako byl on. Nikdo nevypadal překvapeně, že ho vidí, nikdo nejevil zájem ani radost, že ho vidí, ani lítost, že ho vidí, a nikdo nepromluvil slůvko, až na to, že kdosi v člunu zavrčel jako na psy: „*Hněte sebou!*“, což byl rozkaz, aby veslaři zabrali. V záři pochodní jsme spatřili černou masu galeje pohupovat se kousek dál od bahnitého břehu jako bezbožnou archu Noemovu. Zatarasená, zamřížovaná a zakotvená mohutnými rezavými řetězy připadala ta vězeňská loď mým dětským zrakům stejně spoutaná okovy jako její vězňové. Viděli jsme člun přirazit ze strany ke galeji a viděli jsme, jak mého trestance vyvádějí nahoru, až nám zmizel z očí. Potom zbytky pochodní, odhozené přes palubu, dopadly syčivě do vody a zhasly, jako by s ním byl navždy konec.

Kapitola šestá

Mé duševní rozpoložení kvůli oné drobné krádeži, na níž jsem tak nečekaně přestal nést vinu, mě k upřímnému doznání nedohnalo; ale doufám, že se někde hluboko přece jen skrýval kousek dobra.

Pokud se pamatuji, vůči kovářce jsem necítil žádné výčitky svědomí, když jsem se zbavil strachu, že mi na to někdo přijde. Ale Joea jsem měl ze srdce rád – v těch mladých letech možná jen proto, že mi to ten milý brach prostě dovoloval – a vůči němu se mé svědomí nedalo tak lehce upokojit. Ustavičně mi připomínalo (zvláště když jsem Joea prvně viděl hledat pilník), že bych měl Joeovi říct plnou pravdu. Přesto jsem to neudělal, a to z toho důvodu, že jsem se bál, aby mě nepovažoval za horšího, než jsem, kdybych mu ji řekl. Strach, že bych přišel o Joeovu důvěru a že bych napotom sedal večer v koutku u krbu opuštěný a smutně se díval na druhá a přítele navždy ztraceného, mi vázal jazyk. Namlouval jsem si až chorobně, že kdyby to Joe věděl, už nikdy bych si nedokázal představit, že nepřemítá o té věci, když sedí u krbu a mne si světlé licousy. Byl jsem přesvědčen, že kdyby to Joe věděl, už nikdy bych nemohl vnímat jeho pohled, byť sebnahodilejší, na maso nebo pudink od včerejška na dnešním stole, aniž bych si pomyslel, že v duchu uvažuje, jestli jsem nebyl ve špižírně. Věřil jsem, že kdyby to Joe věděl a v kterékoli pozdější době našeho společného rodinného života utrousil poznámku, že jeho pivo je vyčichlé nebo kalné, pak by mi moje přesvědčení, že v pivě cítí stopy dehtu, jistě vehnalo krev do tváře. Zkrátka, byl jsem příliš

zbabělý, abych udělal to, co jsem považoval za správné, stejně jako jsem předtím nebyl s to se vyhnout tomu, o čem jsem věděl, že je nesprávné. Neměl jsem do té doby žádný styk se světem a nenapodobil jsem nikoho z četných jeho obyvatel, kteří si počínají stejným způsobem. Jako rozený, naprosto nevzdělaný talent jsem objevil docela sám, jak si mám počínat.

Nebyli jsme ještě daleko od vězeňské lodi, když mě přepadla ospalost, a proto mě Joe vzal opět na záda a nesl mě domů. Musela to pro něho být únavná cesta, poněvadž pan Wopsle byl z vyčerpání v rozmaru tak úžasně špatném, že mít církev „otevřené dveře“, pravděpodobně by vyobcoval celou výpravu, počínaje Joem a mnou. Ve svém laickém postavení posedával umíněně na mokré zemi po dobu tak nezdravě dlouhou, že když mu v kuchyni svlékli kabát, aby mu ho u ohně usušili, nepřímé důkazy na jeho kalhotách by ho přivedly na šibenici, kdyby totiž takové sezení bylo hrdelní zločin.

Já jsem se mezitím potácel v kuchyni jako nějaký alkoholik, protože Joe mě právě postavil znovu na nohy a protože jsem až dosud tvrdě spal a protože teď jsem se probudil v horku, ve světle a ve změti hlasů. Když jsem se vzpamatoval (silnou herdou mezi lopatky a povzbudivým zvoláním „*Cha! Viděli jste už někdy takového kluka?*“ mi k tomu pomohla sestra), uvědomil jsem si, že Joe jim vypráví o trestancově přiznání a že všichni hosté k tomu pronášejí rozličné dohady, jak a kudy se asi dostal do špižírny. Pan Pumblechook po bedlivé prohlídce objektu vydedukoval, že trestanec vylezl nejdříve na střechu kovářny a z té potom vylezl na střechu domu a potom se spustil kuchyňským komínem po provaze, který si zhotovil z prostěradla roztrhaného na pruhy. A protože pan Pumblechook trval velmi rozhodně na svém a umíněně jezdil vlastním kočárem, ať si o tom každý myslel, co chtěl, shodli se všichni na tom, že se to muselo stát tak. Pouze pan Wopsle se odvážil s očividnou nevraživostí unaveného člověka divoce vykřiknout „ne!“, avšak protože neměl nejen žádné jiné řešení, ale ani na sobě kabát, byl jeho názor jednomyslně

odmítnut. A to nemluvíme ani o tom, že se z něho zezadu silně kouřilo, jak stál obrácen zády ke kuchyňskému ohni, aby mu teplo vytáhlo onu vlhkost vzadu, což jistě nijak nemohlo posílit důvěru k němu.

To bylo všechno, co jsem toho večera slyšel, protože pak mě sestra popadla – jakožto ztělesněnou ospalost urážející oči hostů – a pomohla mi nahoru do postele rukou tak silnou, že mi připadalo, jako bych měl na nohou padesátery boty a všemi těmi botami škobrtal o hrany schodů. V onom duševním rozpoložení, které jsem zde už popsal, jsem se ocitl dřív, než jsem ráno vstal, a trpěl jsem jím ještě dlouho po tom, co celá věc již usnula a přestalo se o ní mluvit, leda snad za výjimečných okolností.

Kapitola sedmá

V době, kdy jsem stál na hřbitově a četl jména na rodinných náhrobcích, stačilo mé vzdělání právě na to, abych si ty nápisy přeslabikoval. Ba ani můj výklad jejich prostého významu nebyl moc správný, protože jsem ve slovech „manželka výše uvedeného“ spatřoval lichotivý náznak otcova povznesení do lepšího světa – a kdyby se o kterémkoli mém zesnulém příbuzném mluvílo jako o „níže uvedeném“, nepochybuji ani v nejmenším, že bych si o tom členu rodiny utvořil to nejhorší mínění. Také náboženské zásady, ke kterým mě zavazoval můj katechismus, jsem rozhodně nechápal správně; mám totiž živou vzpomínku, že jsem se domníval, jako by mi slib, že „po všechny dny svého života budu vždy kráčet touž cestou“, ukládal za povinnost chodit od našeho domu vesnicí vždycky jedním určitým směrem a nikdy si neobměnit cestu tím, že bych zabočil kolem kolářova domu nebo kolem mlýna.

Měl jsem se stát Joeovým učedníkem, až dosáhnu patřičného věku, a dokud jsem se nemohl tohoto úkolu zhostit, nesměl jsem být, jak tomu říkala kovářka, „rozmazávaný“, čili (jak to tlumočím já) rozmazlován. Proto jsem byl nejenom poslíčkem pro kovárnu, ale kdykoli některý soused náhodou potřeboval na výpomoc chlapce, aby mu plašil ptáky nebo vybíral kamení nebo konal nějakou jinou podobnou práci, milostivě dopřáli takové zaměstnání mně. Aby tím však neutrpěla naše vysoká společenská prestiž, stála na krbové římse v kuchyni pokladnička, o níž

bylo veřejně uvedeno ve známost, že se do ní ukládají všechny mé výdělky. Mám dojem, že nakonec měly být darovány jako příspěvek k umoření státního dluhu; určitě však vím, že jsem neměl nejmenší naději, že si sám kdy budu moci na ten poklad sáhnout.

Prateta pana Wopsla měla ve vesnici večerní školu. Byla to směšná stařena disponující omezenými finančními prostředky a neomezenou neduživostí, která každého večera od šesti do sedmi usínala ve společnosti mládeže, platící po dvou pencích týdně za povznášející příležitost ji při usínání vidět. Měla v nájmu malý domek, jehož horní světnici obýval pan Wopsle, a tam jsme ho my studiosové slyšovali číst nahlas nadmíru velebným a děsivým tónem a občas i bouchat do stropu. Povídalo se, že pan Wopsle bere školáky jednou čtvrtletně „na examen“. V takových dnech se však spokojil pouze s tím, že si ohrnul manžety, prohrábl si kšticí a přednesl nám řeč Marka Antonia nad Caesarovou mrtvolou. Poté vždycky následovala Collinsova Óda na vášně, při níž jsem obzvláště nadšeně obdivoval pana Wopsla jako démona pomsty, když s hromováním odvrhl svůj zakrvácený meč a s tvrdým pohledem se chopil trubky hlásající válečnou zkázu. Tenkrát jsem na to ještě měl jiný názor než později v životě, kdy jsem spadl do společnosti vášní a porovnával je s Collinsem a Wopslem, a to značně v neprospěch obou jmenovaných pánů.

Kromě tohoto výchovného ústavu vedla prateta páně Wopslova – v jedné a téže místnosti – také hokynářský krámek. Neměla ani potuchy, co má vůbec na skladě ani co kterékoli zboží stojí; ale v jednom šuplátku opatrovala umaštěný notýsek, který sloužil za jakýsi ceník, a podle tohoto orákula vyřizovala Biddy všechny obchodní transakce. Biddy byla vnučka Wopslovy pratety; přiznávám se, že jsem byl naprosto neschopen rozluštit hádanku, jaký vlastně je její příbuzenský vztah k panu Wopslovi. Byla sirotek jako já; jako mne, i ji vychovali vlastníma rukama. Podle mého soudu nejpozoruhodnější na ní byly její okrajové partie – její vlasy potřebovaly vždycky učesat, její ruce potřebovaly vždycky umýt a její střevice potřebovaly vždycky spravit a srovnat podpatky.

Tento popis je nutno přijmout s tím omezením, že platil pouze pro všední dny. V neděli chodila do kostela jako ze škatulky.

Hlavně sám, jen vlastními silami, a spíš s pomocí Biddy než pratety pana Wopsla, jsem se prokousal abecedou, jako by to bylo nějaké ostružinové houští; od každého písmenka notně utrmácený a podrápaný. Potom jsem upadl do té peleše lotrovské, do bandy devíti číslic, které jako by si večer co večer vymýšlely jinou neplechu, jak změnit podobu a zmást mě, abych je nepoznal. Ale konečně jsem začal, tápavě jako poloslepý, v nejmenším možném rozsahu číst, psát a počítat.

Jednou večer jsem seděl v koutku u krbu se svou tabulkou a velmi usilovně jsem se snažil vyrobit dopis Joeovi. Myslím, že to muselo být už celý rok od naší honby na blatech, protože od té doby uplynula dlouhá doba a byla zima a tuhý mráz. Abecedu jsem si položil k nohám na dlážku krbu, abych do ní mohl nahlédnout, a za hodinku nebo za dvě se mi podařilo tiskacím písmem sesmolit a rozmazat list tohoto znění:

„MiLi JO doFaM Žse MaŠ o 5 docLa
doBře doFaM Ž brZi bUd UMocT
UčiT tb JO to BudmE jaKo bRa 3
Co aaŠ bUdU tVui uČeňik to bUd
tPRF lEGraC viť sRDČňe ť zDRaviJO tvUi vJRni PiP.“

Nebylo nijak nevyhnutelně nutné, abych se s Joem dorozumíval dopisem, poněvadž seděl vedle mne a byli jsme spolu sami, ale odevzdal jsem mu toto psané sdělení (tabulku se vším všudy) vlastnoručně, a Joe je přijal jako učiněný zázrak učenosti.

„Jářku, Pipe, chlapče zlatá!“ zvolal Joe a otevřel své modré oči dokořán. „Jsi mi ty študovaný, no ne!“

„Rád bych byl,“ řekl jsem a mrkl jsem na tabulku, jak ji Joe držel v rukou, s neblahým vědomím, že písmo je trochu kostřbaté.

„Helemese, tuhle je J,“ pokračoval Joe, „a tuhle O, že jim není rovno! Tuhle je J a O, Pipe, a J a O je Joe.“

Ještě nikdy jsem Joea neslyšel přechíst nahlas nic delšího než tuto jedinou slabiku a minulou neděli jsem si v kostele všiml, když jsem náhodou držel rodinné modlitby vzhůru nohama, že mu to zřejmě vyhovovalo navlas stejně, jako kdybych knížku držel správně. Chtěl jsem využít dané příležitosti k tomu, abych zjistil, jestli budu muset začít úplně od začátku, až budu učit Joea, a tak jsem ho vyzval: „Ale přečti si i to ostatní, Joe!“

„To ostatní, Pipe, hm?“ opáčil Joe a přejížděl písmo pomalým zkoumavým pohledem. „Jedno, dvě, tři. Helemese, jsou tady tři J a tři O, třikrát J-O, celkem třikrát Joe, Pipe!“

Naklonil jsem se nad Joea a za pomoci ukazováčku jsem mu přečetl celý dopis.

„Úžasný!“ podivil se Joe, když jsem skončil. „Ty jsi hotový učenec!“

„Jak píšeš správně Gargery, Joe?“ zeptal jsem se maličko blahosklonně.

„Nepíšu to vůbec,“ odpověděl Joe.

„Ale dejme tomu, že bys to psal?“

„Tady žádné *dejme tomu* není možné,“ řekl Joe, „ačkoli na druhé straně si strašně rád v něčem počtu.“

„Jistě, Joe?“

„Strašně rád,“ potvrdil Joe. „Dej mi nákou pěknou knížku nebo pěkné noviny a posad' mě k pěknému ohni a lepšího už nic nechci. Panečku,“ pokračoval, když si chvilíčku drhnul kolena, „když pak kápneš na J a na O a řekneš si: ‚Helemese, tady je konečně J-O, Joe,‘ to je počteníčko!“

Z posledních slov jsem si odvodil, že Joeovo vzdělání, stejně jako parní stroj, je dosud v plenkách. Sledoval jsem však svůj předmět dál a zeptal jsem se:

„Copak jsi nikdy nechodil do školy, Joe, když jsi byl tak malý jako já?“

„Ne, Pipe.“

„A proč jsi nikdy nechodil do školy, Joe, když jsi byl tak malý jako já?“

„Inu, to máš tak, Pipe,“ začal Joe, chopil se pohrabáče a usadil se pohodlně k svému obvyklému zaměstnání, když býval zamýšlený, totiž k pomalému prohrabávání ohně mezi dolními mřížkami. „Já ti to teda povím. Můj táta, Pipe, propadl pití, a když ho to pití zmohlo, nemilosrdně mlátil mou matku. To bylo vlastně snad jediné mlácení, jaké uměl, mimoto, jak mlátil mě. A mě mlátil s takovou vervou, že se jí vyrovnala jenom verva, s jakou nemlátil do kovadliny. Posloucháš vůbec, co ti povídám, Pipe? A chápeš to?“

„Ano, Joe.“

„Kvůli tomu jsme pak s matkou několikrát od táty utekli. Matka si pak vždycky někde sehnala práci a mně říkala: Joe, teď dá Pánbůh, že budeš moct chodit do školy, dítě, a hned mě taky do školy strčila. Ale táta byl takový *dobrák*, že to bez nás nemohl vydržet. A tak vždycky přišel s ukrutánským houfem a udělal takový randál před dveřma domu, kde jsme právě byli, že pání domáci si museli říct, že s námi už nechtějí nic mít, a vydali nás tátovi. A ten si nás odvedl zpátky domů a zmlátil nás. Jak vidíš, Pipe,“ řekl Joe, ustal ve svém rozvážném prohrabování ohně a podíval se na mne, „to teda brzdilo všechno moje učení.“

„To jistě, chudáku Joe.“

„Ale pamatuj si, Pipe,“ pokračoval Joe a jednou dvakrát hrábl uvážlivě pohrabáčem skrz horní mřížku, „dáme-liž každému, což jeho jest, a měříme spravedlnost všem lidem stejným metrem, pak ten můj táta byl z duše dobrák, chápeš přece, ne?“

Nechápal jsem to; ale neřekl jsem mu to.

„Abys věděl,“ hovořil Joe dál, „člověk musí něco dělat, aby sehnal peníze na živobytí, Pipe, jinak nic mít nebude, je ti to jasné?“

To jsem chápal a také jsem to řekl.

„Nakonec táta neměl nic proti tomu, abych šel do práce. Šel jsem teda na tohle moje dnešní řemeslo, co by bylo taky řemeslo jeho, kdyby se ho dokázal držet. A že jsem se něco nadělal, Pipe, to mi můžeš klidně věřit, to jo. Časem jsem ho byl s to uživit a taky jsem ho potom živil, dokud ho nakonec netrefil šlak. A já